PRINTED BOOK

THE VEDIC PATH

Quarterly Journal of Vedic, Indological and Scientific Research
Gurukula Kangri Vishwavidyalaya,
HARDWAR

No-23

To,

____

____

____

If not delivered, please return to :

Dr. R. L. Varshney
Editor, Vedic Path
'Dreamland'
P. O. Gurukula Kangri-249 404
HARDWAR, U. P., INDiA.

(1) तेषलं नर्मा-न निवर्त्ते पावचचांद्र दिवारो 2

... ...

उपदेशानुमंताचाषउते सम भागिन: शुक्रशोणित-
संभूतंयेनराभुज

पेज = 1

आकार - 23.5 x 10.3 x 0.1 c.m.

---

(2) पेज = 21

= 28 x 10.5 x 0.4

कुमार संभव महाकाव्य,

लंवेघ्रषराज केतत: ८४ लंबीक्षवेपधुमतीस

... ...

लोक यन्तुनिषितैस्त द्वि-मथैर्महातप:
स्नाश्य स्वास्थिता: क्षपा:

No-23

८ तेषफलं नरकान्ननिवर्त्तते पापवृक्षे द्रदिवाकरो २ सर्वज्ञकं भवेद्धन्या
विष्णुमांसंप्रवर्त्तते ईश्वरस्या स्याष्यिसे पातस्त स्मान्मांसं न भ
क्षयेत ३ इति मांसं तपोव्रतयशोविद्याकुलीनत्वदमोवयः
छिद्यंते वेश्यया सद्यः कुठारेणलता यथा १ यो वेश्यावदनं निर्लज्जं चुंवति
मूढो मद्यादिवासितं मद्यमांसपरित्यागी व्रतं तस्य कुतो भवेत्
इति वेश्या बंधो वधनत्रास ताप शोक कुलक्षय आयास के
लहो मृत्यु लभ्यंते पारदारकैः ३ स्वाधीनेपि कलत्रे नीचः परदार
ट पर्यटनं भवति संपूर्णोपि तडागे काकः कुंभोदकं पिबति ४ इति परस्त्री
सगामीनस्त्र जनानां तस्मात् संतोषविहितवृत्तीनां [illegible] कधी
वर पिशुनानि कारणवैरिणो जगति १ घृताल धर्मच्युतः पत्ना
दि बबको म द्या द्यूतेन नलो नाम राजा कामुकया मृगातकतया सव
ल्पवत्तेन नृपः चौर्यलाच्छित भूति रन्य वनिता दोषाद्द शास्यो ह
ताद्वै केक व्यसना हता इति जनाः सर्वे निकोनत्यपाति २ इति व्य ८

२८ हे गरे दाता योनर २८ श्रीवल्लभौ पुरुषौ भुवि २१ खगुणान्परदोषां
श्च कुं प्रार्थयतेपरान् याचिता रं निराकर्तु स तां जिह्वा जडायते २२
पतितोपि करा घातेरु सत सेवकं दुकः प्रायेण साधुवृत्तीनामस्थायिन्यो
विपत्तयः २३ अधमा धनमिच्छंति धनमानौ हि मध्यमाः उत्तमा मानमिच्छंति
मानो हि महतां धनं २४ लोषोप्यक्षिगतो शोप्यक्षिनिर्दोषोनैव जायते तेतौको
मलस्य पङ्कस्य नाले भवतिकंटकः २५ द्यूतस्रजनपङ्कुतिः यूतं च मद्यं
पिशितं च वेश्या पापर्द्धि चौर्य्य परदारसेवा एतानि सप्त व्यसनानि लोके
घोराति घोरं नरकं नयंति १ नश्रियस्तत्र तिष्ठंति द्यूतं यत्र प्रवर्त्तते नर
हो जातयस्तत्र विद्यते यत्र पावकः २६ तिधूते नवोति मद्यपानतः स्मरे
णाविह्वलीकृतः स्वमातरं स्वयोषतां समानौ वहिमन्यते १ मद्यपा मे
नात्परं पापं नभूतं न भविष्यति मद्यपानात्परं पुण्यं नभूतं न भविष्य
ति २ द्यूतमद्यं सत्कर्त्ता योपकर्त्तां च घातकः श्च वं स्वादकः उपदे
षानुमंता च षडेते समभागिनः श्रुकं ग्रोणितसंभूतं येनरामुंज

लं वेवृषराजकेतनः ८५ तंवीक्ष्यवेपथुमतीसरसांगयष्टि र्निक्षेपणायपदमुद्धृतमुद्वहंती
मार्गाचलव्यतिकराकुलितेवसिंधुः शैलाधिराजतनयानययौनतस्थौ ८६ अद्यप्रभृत्यवनतांगितवास्मि
दासः क्रीतस्तपोभिरितिवादिनिचंद्रमौलौ अह्नाय सानियमजं क्लममुत्ससर्ज क्लेशः फलेनहिपुन
र्नवतां विधत्ते ८७ इतिश्रीकुमारसंभवेमहाकाव्येकालिदासकृतौगौरीतपःफलोदयोनामपंचमःस
र्गः ५ अथविश्वात्मनेगौरीसंदिदेशमिथःसखीं दातामेभूभृतांनाथः प्रमाणीक्रियतामिति १ तया
व्याहृतसंदेशासाबभौनिभृताप्रिये चूतयष्टिरिवाभ्यासेमधौपरभृतामुखी २ सतथेतिप्रतिज्ञायवि
सृज्यकथमप्युमां ऋषीन्ज्योतिर्मयान्सप्तसस्मार स्मरशासनः ३ तेप्रभामंडलैर्व्योमद्योतयंतस्तपो
धनाः सारुंधतीकाःसपदिप्रादुरासन्पुरःप्रभोः ४ आप्लुतास्तीरमंदारकुसुमोत्करवीचिषु आकाशगं
गास्रोतस्सुदिङ्नागमदगंधिषु ५ मुक्तायज्ञोपवीतानि बिभ्रतोहैमवल्कलाः रत्नाक्षमालाः प्रव्रज्यांकल्प
वृक्षाइवाश्रिताः ६ अधःप्रस्थापिताश्वेन समावर्जितकेतुना सहस्ररश्मिनाशश्वत्सप्रणाममुदीक्षिताः ७

राम

संपत्तिप्राप्तुकामेन २ श्मसानवासी सन् २ ईश्वरस्य १ आशानिरुपहतो वृत्तो आत्मा येषां ते आशोपहतात्मान तेषु वृत्तिर्येषां तानि आशो

वध मर्त्यं स्यात् वरिभाग ।री ति सलेभयकरदर्शनः सन् रूप हतात्मवृत्तीनि तैः १ स सापं ज्ञातारः २ निर्विभवः ३ स्पत्ति स्यात् ।

समर्थो भवति ऽभूति समुत्सुकेन वा जगच्छरण्यस्य निराशिषस्सतः किमेभिराशोपहतात्मवृत्तिभिः ७७ अकिंचनः सन्प्रभवः स प्राप्तितसुखु

मानरणशो संपदां त्रिलोकनाथः पितृसद्मगोचरः स भीमरूपः शिव इत्युदीर्यते न संति याथार्थ्यविदः पिनाकिनः ७८ दष्टो लेन ४

निसात् ३ विभूषणोद्भासि पिनद्धभोगि वा गीर्वाणजाजिनालंबि दुकूलधारि वा कपालि वा स्यादथवेंदुशेखरं न विश्वमूर्तेर

वधार्यते वपुः ७९ तदंगसंसर्गमवाप्य कल्पते ध्रुवं चिताभस्मरजो विशुद्धये तथा हि नृत्याभिनय शा जयते

क्रियाच्युतं विलिप्यते मौलिभिरंबरौकसां ८० असंपदस्तस्य वृषेण गच्छतः प्रभिन्नदिग्वारणवाहनो वृ सैसार लिप्यते ४

षा करोति पादावुपगम्य मौलिना विनिद्रमंदाररजोरुणांगुली ८१ विवक्षता दोषमपि च्युतात्मना त्वयैकमीशं

प्रति साधु भाषितं यमामनंत्यात्मभुवोपि कारणं कथं स लक्ष्यप्रभवो भविष्यति ८२ अलं विवादेन यथा श्रुत

स्त्वया तथाविधस्तावदशेषमस्तु सः ममात्र भावैकरसं मनः स्थितं न कामवृत्तिर्वचनीयमीक्षते ८३ निवार्यतामा

लि किमप्ययं वटुः पुनर्विवक्षुः स्फुरितोत्तराधरः न केवलं यो महतोपभाषते शृणोति तस्मादपि यः स पापभा

क् ८४ इतो गमिष्याम्यथवेति वादिनी चचाल बाला स्तनभिन्नवल्कला स्वरूपमास्थाय च तां कृतस्मितः समाल

विकसितमंदारकुसुमरजोभिः रक्तांगुलीकरोति ५ प्रभिन्नः स्फुटितः कटो मदो यस्य दिग्वारणो ऐरावतो वाहनो यस्य सः ५

२

कौ०प्र०का०

3

नाभिप्रविष्टाभरणप्रभेण हस्तेन तस्याववलंब्य वासः ६० अर्द्धोत्थिता सत्वरमुत्थितायाः पदे पदे दुर्नमि
ते गलंती कस्याश्चिदासीद्रसना तदानीमंगुष्ठमूलार्पितसूत्रशेषा ६१ तावत्पताकाकुलमिंदुमौलिः
रुत्तोरणं राजपथं प्रपेदे प्रासादशृंगाणि दिवापि कुर्वन् ज्योत्स्नाभिषेकद्विगुणद्युतीनि ६२ तमेकदृ
श्यं नयनैः पिबंत्यो नार्यो न जग्मुर्विषयांतराणि तथा हि शेषेंद्रियवृत्तिरासां सर्वात्मना चक्षुरिव प्रवि
ष्टा ६३ स्थाने तपो दुश्चरमेतदर्थमपर्णया कोमलयापि तप्तं या दास्यमप्यस्य लभेत नारी सा स्यात्कृ
तार्था किमुतांकशय्यां ६४ न नूनमारूढरुषा शरीरमनेन दग्धं कुसुमायुधस्य व्रीडादमुं देवमुदीक्ष्य म
न्ये संन्यस्तदेहः स्वयमेव कामः ६५ परस्परेण स्पृहणीयशोभं न चेदिदं द्वंद्वमयोजयिष्यत् अस्मिन्द्व
ये रूपविधानयत्नः पत्युः प्रजानां विफलो भविष्यत् ६६ अनेन संबंधमवाप्य भद्रं मनोरथप्रार्थितमी
श्वरेण मूर्द्धानमुच्चैः क्षितिपालनोच्चैरूढे सगौरावदतीति शैलराजः ६७ इत्यौषधीप्रस्थविलासिनीनां शृण्व
न्कथाः श्रोत्रसुखास्त्रिनेत्रः केयूरचूर्णीकृतलाजमुष्टिं हिमालयस्यालयमाससाद ६८ कुलकं तत्रावती
र्याच्युतदत्तहस्तः शरद्घनाद्दीधितिमानिवोक्ष्णः क्रांतानि पूर्वं कमलासनेन कक्षांतराण्यद्रिपतेर्वि राम

६

पाशैः सुवर्णसूत्रैरिवकृष्यमाणां ५० तस्योपकंठे घननीलकंठः कुतूहलादुन्मुखपौरदृष्टः स्वबाणचिह्नादवती
र्यमार्गादासन्नभूपृष्ठमियायदेवः ५१ तमृद्धिमद्बंधुजनाधिरूढैर्वृंदैर्गजानां गिरिचक्रवर्ती प्रत्युज्ज
गा मागमनंप्रतीतःप्रफुल्लवृक्षैः कटकैरिव स्वैः ५२ वर्गावुभौ देवमहीधराणां द्वारे पुरस्योद्घटितापिधा
ने समीयतुर्दूरविसर्पिघोषौ भिन्नैकसेतूपयसामिवौघौ ५३ ह्रीमानभूद्भूमिधरो हरेण त्रैलोक्यवंद्येन
कृतप्रणामः पूर्वं महिम्नासहितस्य दूरमावर्जितं नात्मशिरोविवेद ५४ सप्रीतियोगाद्विकसन्मुखश्रीर्
जामातुरग्रेसरतामुपेत्य प्रावेशयन्मंदिरमृद्धमेनमागुल्फकीर्णापणमार्गपुष्पं ५५ तस्मिन्मुहूर्ते
पुरसुंदरीणामीशानसंदर्शनलालसानां प्रासादमालासुबभूवुरित्थं त्यक्तान्यकार्याणिविचेष्टितानि।
नि ५६ आलोकमार्गं सहसाव्रजंत्या कयाचिदुद्वेष्टनवांतमाल्यः बद्धुं न संभावित एव तावत्करेण रुद्धोपि हिके
शपाशः ५७ प्रसाधिकालंबितमग्रपादमाक्षिप्यकाचिद्द्रवरागमेव उत्सृष्टलीलागतिरा
गवाक्षादलक्तकांकांपदवींततान ५८ विलोचनंदक्षिणमंजनेन संभाव्यतद्वंचितवामनेत्रा तथैववा
तायनसन्निकर्षं ययौ शलाकामपरावहंती ५९ जालांतरप्रेषितदृष्टिरन्याप्रस्थानभिन्नां न बबंध नीवीं

5

द्विः२

रुध्वनिरुन्मनाद ५७ तत्राग्निमाधाय समित्समिद्धं स्वमेव मूर्त्यंतरमष्टमूर्तिः स्वयं विधाता तपसः फलानां केनापि कामे
न तपश्चचार ५८ अनर्घ्यमर्घेण तमद्रिनाथः स्वर्गौकसामर्चितमर्चयित्वा आराधनायास्य सखीसमेतां समादिदेश प्र
यतां तनूजाम् ५९ प्रत्यर्थिभूतामपि तां समाधेः शुश्रूषमाणां गिरिशोनुमेने विकारहेतौ सति विक्रियंते येषां न चे
ते ४ तांसि त एव धीराः ६० अवचितबलिपुष्पा वेदिसंमार्गदक्षा नियमविधिजलानां बर्हिषां चोपनेत्री गिरिशमुपचचार व ४
प्रत्यहं सा सुकेशी नियमितपरिखेदा तच्छिरश्चंद्रपादैः ६१ इति श्री कुमारसंभवे महाकाव्ये कालिदासकृतौ उमो
त्पत्तिर्नाम प्रथमः सर्गः १ तस्मिन्विप्रकृताः काले तारकेण दिवौकसः तुरासाहं पुरोधाय धाम स्वायंभुवं ययुः
१ तेषामाविरभूद्ब्रह्मा परिम्लानमुखश्रियां सरसां सुप्तपद्मानां प्रातर्दीधितिमानिव २ अथ सर्वस्य धातारं ते स
र्वे सर्वतोमुखं वागीशं वाग्भिरर्थ्याभिः प्रणिपत्योपतस्थिरे ३ नमस्त्रिमूर्तये तुभ्यं प्राक्सृष्टेः केवलात्मने
गुणत्रयविभागाय पश्चाद्भेदमुपेयुषे ४ यदमोघमपामंतरुप्तं बीजमज त्वया अतश्चराचरं विश्वं प्रभवस्त आनीत
स्य गीयसे ५ तिसृभिस्त्वमवस्थाभिर्महिमानमुदीरयन् प्रलयस्थितिसर्गाणामेकः कारणतां गतः ६ स्त्रीपुंसा ते
वात्मभागौ ते भिन्नमूर्तेः सिसृक्षया प्रसूतिभाजः सर्गस्य तावेव पितरौ स्मृतौ ७ स्वकालपरिमाणेन व्यस्त रात्रिश्च दिवा

व२ सकृत्कृपा

व्यस्तं विभागी कृते ये रात्रिंदिवे
वे त स त स्य ते रात्रिंदिवे १

[illegible]

कुमार: ५

यत्रिंदिवस्य ते यौ तु स्वप्नावबोधौ तौ भूतानां प्रलयोदयौ ८ जगद्योनिरयोनिस्त्वं जगदंतो निरंतकः जगदादिरना
दिस्त्वं जगदीशो निरीश्वरः ९ आत्मानमात्मना वेत्सि सृजस्यात्मानमात्मना आत्मना कृतिना च त्वमात्मन्ये
व प्रलीयसे १० द्रवः संघातकठिनः स्थूलः सूक्ष्मो लघुर्गुरुः व्यक्तो व्यक्तेतरश्चासि प्राकाम्यं ते विभूतिषु ११
उद्घातः प्रणवो यासां न्यायैस्त्रिभिरुदीरणं कर्म यज्ञः फलं स्वर्गस्तासां त्वं प्रभवो गिरः १२ त्वामामनंति प्र
कृतिं पुरुषार्थप्रवर्तिनीं तद्दर्शिनमुदासीनं त्वामेव पुरुषं विदुः १३ त्वं पितॄणामपि पिता देवानामपि देवता
परतोपि परश्चासि विधाता वेधसामपि १४ त्वमेव हव्यं होता च भोज्यं भोक्ता च शाश्वतः वेद्यं च वेदिता चा
सि ध्याता ध्येयं च यत्परं १५ इति तेभ्यः स्तुतीः श्रुत्वा यथार्था हृदयंगमाः प्रसादाभिमुखो वेधाः प्रत्युवाच दिवौ
कसः १६ पुराणस्य कवेस्तस्य चतुर्मुखसमीरिता प्रवृत्तिरासीच्छब्दानां चरितार्था चतुष्टयी १७ स्वागतं
स्वानधीकारान्प्रभावैरवलंब्य वः युगपद्युगबाहुभ्यः प्राप्तेभ्यः प्राज्यविक्रमाः १८ किमिदं द्युतिमात्मीयां न बि
भ्रति यथा पुरा हिमक्लिष्टप्रकाशानि ज्योतींषीव मुखानि वः १९ प्रशमादर्चिषामेतदनुद्गीर्णसुरायुधं वृत्र

6

[illegible]

कुमार.
४

नु

प्रवातनीलोत्पलनिर्विशेषमधीरविप्रेक्षितमायताक्ष्या तयागृहीतं नु मृगांगनाभ्यस्ततोगृहीतं नु मृगांगनाभिः ४७
तस्याः शलाकांजननिर्मितेव कांतिर्भ्रुवोरानतलेखयोर्या तां वीक्ष्य लीलाचतुरामनंगः स्वचापसौंदर्यमदं मुमोच ४ स्व २
८ लज्जा तिरश्चां यदि चेतसि स्यादसंशयं पर्वतराजपुत्र्याः तं केशपाशं प्रसमीक्ष्य कुर्युर्वालप्रियत्वं शिथिलं चम
र्यः ४९ सर्वोपमाद्रव्यसमुच्चयेन यथाप्रदेशं विनिवेशितेन सा निर्मिता विश्वसृजा प्रयत्नादेकस्थसौंदर्यदिदृक्षये
व ५० तां नारदः कामचरः कदाचित्कन्यां किल प्रेक्ष्य पितुः समीपे समादिदेशैकवधूं भवित्रीं प्रेम्णा शरीरार्द्धहरां ह
रस्य ५१ गुरुः प्रगल्भेपि वयस्यतोस्यास्तस्थौ निवृत्तान्यवराभिलाषः ऋते कृशानोर्न हि मंत्रपूतमर्हंति तेजांस्यपरा
णि हव्यम् ५२ अयाचितारं न हि देवदेवमद्रिः सुतां ग्राहयितुं शशाक अभ्यर्थना[illegible]भयेन साधुर्माध्यस्थ्यमिष्टेप्य भंग
वलंबतेर्थे ५३ यदैव पूर्वे ज्वलने शरीरं सा दक्षरोषात्सुदती ससर्ज तदाप्रभृत्येव विमुक्तसंगः पतिः पशूनामपरिग्रहोभू
त् ५४ स कृत्तिवासास्तपसे यतात्मा गंगाप्रवाहोक्षितदेवदारु प्रस्थं हिमाद्रेर्मृगनाभिगंधि किंचित्क्वणत्किन्नरमध्युवा
सः ५५ गणा नमेरुप्रसवावतंसा भूर्जत्वचः स्पर्शवतीर्दधानाः मनःशिलाविच्छुरिता निषेदुः शैलेयनद्धेषु शि ४
लातलेषु ५६ तुषारसंघातशिलाः खुराग्रैः समुल्लिखन्दर्पकलः ककुद्मान् दृष्टः कथंचिद्गवयैर्विविग्नैरसोढसिं राम

ग्रा

ना नौ

निंदितायाः आरोपितं यद्गिरिशेन पश्चादनन्यनारीकमनीयमंकम् ३७ तस्याः प्रविष्टा नतनाभिरंध्रं रराज तन्वी नवरोम

राजिः नीवीमतिक्रम्य सितेतरस्य तन्मेखलामध्यमणेरिवार्चिः ३८ निर्मलसिताशोकदलप्रसृतिपाणिद्वयं चाकत 8

त्वं तदीपरं न वेदितं दुप्रतिलिमस्य शोभां योन्तः प्रदीप्ति विफलीकार ३९ मध्येन सा वेदिविलग्नमध्या वलित्रयं चारुबि

भर्त्ति बाला आरोहणार्थं नवयौवनेन कामस्य सोपानमिव प्रयुक्तम् ४० अन्योन्यमुत्पीडयदुत्पलाक्ष्याः स्तनद्वयं पा

ण्डु तथा प्रवृद्धम् मध्ये यथा श्याममुखस्य तस्य मृणालसूत्रान्तरमप्यलभ्यम् ४१ शिरीषपुष्पाधिकसौकुमार्यौ बाहू

तदीयाविति मे वितर्कः पराजितेनापि कृतौ हरस्य यौ कण्ठपाशौ मकरध्वजेन ४१ निर्मलसिताशोकदलप्रसृतिपाणिद्वि

यं चारुनखं तदियं नवोदितं दुप्रतिमस्य शोभां योन्तः प्रदीप्तिं विफलीचकार ४२ कंठस्य तस्याः स्तनबंधुरस्य मुक्ताके

लापस्य च निस्तलस्य अन्योन्यशोभाजननाद्बभूव साधारणो भूषणभूष्यभावः ४३ चंद्रं गता पद्मगुणान्न भुंक्ते पद्मा

श्रिता चांद्रमसीमभिख्याम् उमामुखं तु प्रतिपद्य लोला द्विसंश्रयां प्रीतिमवाप लक्ष्मीः ४४ पुष्पं प्रवालोपहितं यदि

स्यान्मुक्ताफलं वा स्फुटविद्रुमस्थं ततोनुकुर्याद्विशदस्य तस्यास्ताम्रौष्ठपर्यस्तरुचः स्मितस्य ४५ स्वरेण तस्या

ममृतस्रुतेव प्रजल्पितायामभिजातवाचि अप्यन्यपुष्टा प्रतिकूलशब्दा श्रोतुर्वितंत्रीरिव ताड्यमाना ४६

परं ज्योतिर्वर्तते

कुमार० ९

५६ सोऽहि देवः परं ज्योतिस्तमःपारेव्यवस्थितं परिच्छिन्नप्रभावर्द्धिर्न मया न च विष्णुना ५७ उमारूपेण ते यूयं संयमस्तिमितं

मनः शंभोर्यतध्वमाक्रष्टुमयस्कान्तेन लोहवत् ५८ उभे एव क्षमे वोढुमुभयोर्वीजमाहितं सा वा शंभोस्तदीया वा मूर्तिर्जलमयी

मम ५९ तस्यात्मा शितिकंठस्य सैनापत्यमुपेत्य वः मोक्ष्यते सुरबंदीनां वेणीर्वीर्यविभूतिभिः ६० इति

व्याहृत्य विबुधान् विश्वयोनिस्तिरोदधे मनस्याहितकर्तव्यास्तेऽपि प्रतिदिवं ययुः ६१ तत्र निश्चित्य कंदर्पमगमत्पा

कशासनः मनसा कार्यसंसिद्धौ त्वराद्विगुणरंहसा ६२ अथ स ललितयोषिद्भ्रूलताचारुशृंगं रतिवलयपदांके चापमा

सज्य कंठे सहचरमधुहस्तन्यस्तचूतांकुरास्त्रः शतमखमुपतस्थे प्रांजलिः पुष्पधन्वा ६३ इति श्री कुमारसंभवे

महाकाव्ये कालिदासकृतौ देवतास्तुतिर्नाम द्वितीयः सर्गः २ तस्मिन्मघोनस्त्रिदशान्विहाय सहस्रमक्ष्णां युगपत्प

पात प्रयोजनापेक्षितया प्रभूणां प्रायश्चलं गौरवमाश्रितेषु १ स वासवेनासनसंनिकृष्टमितो निषीदेति निसृष्ट

भूमिः भर्तुः प्रसादं प्रतिनंद्य मूर्ध्ना वक्तुं मिथः प्राक्रमतैवमेनं २ आज्ञापय ज्ञातविशेष पुंसां लोकेषु यत्ते करणी

यमस्ति अनुग्रहं संस्मरणप्रवृत्तमिच्छामि संवर्धितुमाज्ञया ते ३ केनाभ्यसूया पदकांक्षिणा ते नितांतदीर्घैर्जनि

एक ८

राम

सांयुगीनो साधु रिपुजय: से माया मम दे ता हैसे न्या ते सैनि का प्रुते द्रुतमर:
सहितं लहरंपाकारं = स्वयमेव

10

भिर्नानुभयते रविल्लीभूते विमानानां तदापातभयात्पथि ४५ यज्वभिः संभृतं हव्यं विततेष्वध्वरेषु सः जातवेदोमु
खान्मायी मिषतामाछिनत्ति नः ४६ उच्चै रुच्चैः श्रवास्तेन हयरत्नमहारि च देहवद्धमिवेंद्रस्य चिरकालार्जितं
यशः ४७ तस्मिन्नुपायाः सर्वे नः क्रूरे प्रतिहतक्रियाः वीर्यवन्त्यौषधानीव विकारे सान्निपातिके ४८ जयाशा
यत्र चास्माकं प्रतिघातोत्थितार्चिषा हरिचक्रेण तेनास्य कंठे निष्कमिवार्पितं ४९ तदीयास्तोयदेष्वद्य पु   काला ...
वेला ... रथ   ष्करावर्तकादिषु अभ्यस्यंति तटाघातं निर्जितैरावणा गजाः ५० तदिच्छामो विभो स्रष्टुं सेनान्यं तस्य शांत   ... तिनः
... नारी वंदी   ये कर्मबंधछिदं धर्मं भवस्येव मुमुक्षवः ५१ गोप्तारं सुरसैन्यानां यं पुरस्कृत्य गोत्रभित् प्रत्यानेष्यति शत्रुभ्यो   प्रत्याने
सैवोच्यते =   वंदीमिव जयश्रियं ५२ वचस्यवसिते तस्मिन्ससर्ज गिरमात्मभूः गर्जितानंतरां वृष्टिं सौभाग्येन जिगाय सा ५३   ष्यति ६
... भविष्य ... ते:   संपत्स्यते वः कामोयं कश्चित्कालः प्रतीक्ष्यतां न त्वस्य सिद्धौ यास्यामि सर्गव्यापारमात्मना ५४ इतः स दैत्यः प्राप्तश्री   मत्स्य ...
नेत एवार्हति क्षयं विषवृक्षोपि संवर्ध्य स्वयं छेत्तुमसांप्रतं ५५ वृतं तेनेदमेवादौ मया चास्मै प्रतिश्रुतं वरेण शमितं
मधूवनानि   लोकानलं दग्धुं हि तत्तपः ५६ संयुगे सांयुगीनं तमुद्यतं प्रसहेत कः अंशादृते निषिक्तस्य नीललोहितरेतसः

विषवृक्षोपि ... कर्म बाधित्वा ... कर्म ... प्रधान   पाचितं २   ... देवानामहमवध्यो भयामिति ... तस्यैव
... पात्राणि प्राप्ते ... प्रकाश्यते २   ... प्रतिपालनतां ३   ... स्वीकृतं ३
... कलत्र ... आरोपितस्य = २

अथवा बृहल्लांगलः बृहल्लांगलः अपवावृत्ता अंगानि पुत्रीयस्यासौ अथ वा बृहल्लांगानि ... प्रतिपन्न कल्पं अंगीकृत प्रायमधिकं वर्त्तते। बृहल्लांग जनस्य तस्थानं

कुमार०
८

यशो बलं च ।१४ आशंसता बाणगतिं वृषांके कार्यं त्वया नः प्रतिपन्नकल्पं निबोध यज्ञांशभुजामिदानीमुच्चैर्द्वि

षामीप्सितमेतदेव १५ अमी हि वीर्यप्रभवं भवस्य जयाय सेनान्यमुशंति देवाः स च त्वदेकेषुनिपात

त्साध्यो ब्रह्मांगभूर्ब्रह्मणि योजितात्मा १५ तस्मै हिमाद्रेः प्रयतां तनूजां जाजितात्मा १५ तस्मै हिमाद्रेः प्रयतां

तनूजां यतात्मने रोचयितुं यतस्व योषित्सु तद्वीर्यनिषेकभूमिः सैव क्षमेत्यात्मभुवोपदिष्टं १६ गुरोर्नियो

गाच्च नगेन्द्रकन्या स्थाणुं तपस्यंतमधित्यकायां अन्वास्त इत्यप्सरसां मुखेभ्यः श्रुतं मया मत्प्रणिधिः स

वर्गः १७ तद्गच्छ सिद्ध्यै कुरु देवकार्यमर्थोऽयमर्थान्तरभाव्य एव अपेक्षते प्रत्ययमुत्तमं त्वां बीजांकुरः प्रागुद

यादिवांभः १८ अस्मिन्सुराणां विजयाभ्युपाये तवैव नामास्त्रगतिः कृती त्वं अप्यप्रसिद्धं यशसे हि पुंसा

मनन्यसाधारणमेव कर्म १९ सुराः समभ्यर्थयितार एते कार्यं त्रयाणामपि विष्टपानां चापेन ते क

र्म न चातिहिंस्रं [illegible] अहो बतासि स्पृहणीयवीर्यः २० मधुश्च ते मन्मथ साहचर्या

दसावनुक्तोऽपि सहाय एव समीरणो नोदयिता भवेति व्यादिश्यते केन हुताशनस्य २१ तथेति शेषामिव

महेश्वर
भवति
तपः
प्रार्थयितारः
अहो इति आश्चर्ये

अभिलषणीयः वीर्यो यस्य सः ... प्रेरकः ... तथेति एवं करिष्यामीति

राम
८

मदीयशास्त्रपितुंगीसंतापशांतयेकुसुमशायन स्वयंग्रहणनीतिस्वदंग्राहः तेन निक्षिप्तौ सक्तौ वाहू यया सा तां ४ ४ कोपितामानिनी ऽऽघयोः कंपयांत
त आरेचिता वक्रीकृता भ्रुचक्ता भिः रौ १ क्योयिसंसाराद्भयात्दुःखभयात् १
३ स्यादित्तात् मनिमतवलिय आरोपितवाणस्य चतुरैमनोज्ञैः २ क्षि ५ आदेशका पाठितस्य = २ राज्ञः आसक्ते २ चरणपतितेमन =

तातपोभिः पावद्रवसाँहितमायंकस्यमत्कौमुकेस्यास्येनिदेशवर्त्ती ४ असंभेत्तः कस्तवमुक्तिमार्ग्गपुनर्भवक्लेशभया कृतरागोकेवि
त्रपन्नः वद्धस्त्रिरंत्तिष्ठतु सुंदरीणांमारेचितभ्रूचतुरैः कटाक्षैः ५ अध्यापितस्योशनसापिनीतिंप्रयुक्तरागप्रणिधेर्द्विषस् तस्य २ वृतेन
तेकस्यार्थधर्मौविदपीडयामिसिंधोस्तटवौघइवप्रवृद्धः ६ कामेकापत्नीव्रतदुःखशीलांलोलंमनःश्चारुतयाप्र दुःखशीलाद्
विष्टं नितंविनीमिच्छसिमुक्तलज्जांकंठेस्वयंग्राहनिसक्तवाहुं ७ कयासिकामिन्सुरतापराधेपादानतःकोपनयावधू रुसाध्या २ आह
तिरस्कृतः ५ तः तस्याःकरिष्यामिकृते ६ अनुतापप्रवालशय्याशरणंशरीरं ८ प्रसीदविश्राम्यतुवीरवज्रंशरैर्मदीयैःकत हेमघन
मः सुरारिः विभेतुमोघीकृतवाहुवीर्यःस्त्रीभ्योपिकोपस्फुरिताधराभ्यः ९ तवप्रसादात्कुसुमायुधोपिसहाय ६
मेकंमधुमेवलब्ध्वा कुर्यांहरस्यापिपिनाकपाणेर्धैर्यच्युतिंकेममधन्विनोन्ये १० अथोरुदेशादवतार्यपाद 12
११ माक्रांतिसंभावितपादपीठं संकल्पितेर्थेविवृतात्मशक्तिमाखण्डलःकामिदंवभाषे ११ सर्वंसखेत्वय्युपप
पन्नमेतदुभेममास्त्रेकुलिशंभवांश्च वज्रंतपोवीर्यमहत्सुकुंठंत्वंसर्वतोगामिचसाधकंच १२
वैमितेसारमतःखलुत्वांकार्येगुरुण्यात्मसमंनियोक्ष्ये व्यादिश्यते भूधरतामवेक्ष्य कृष्णेनदेहोद्वहना

कुमार. ०

७ वं तमेवास्य तनोति रविरातपं दीर्घिकाकमलोन्मेषो यावन्मात्रेण साध्यते ३३ सर्वाभिः सर्वदा चंद्रस्तं कला
भिर्निषेवते नादत्ते केवलां लेखां हरचूडामणीकृतां व्यावृत्तगतिरुद्याने कुसुमस्तेयसाध्वसात् न वाति
वायुस्तत्पार्श्वे तालवृंतानिलाधिकं ३५ पर्यायसेवामुत्सृज्य पुष्पसंभारतत्पराः उद्यानपालसामान्य
मृतवस्तमुपासते ३६ तस्योपायनयोग्यानि रत्नानि सरितां पतिः कथमप्यंभसामंतरानिष्पत्तेः प्रतीक्षते ३७
घं ज्वलन्मणिशिखाश्चैनं वासुकिप्रमुखा निशि स्थिरप्रदीपतामेत्य भुजंगाः पर्युपासते ३८ इत्थं मानाधमानोपि|
(लि)क्ष्माति भुवनत्रयं शाम्यते स्म तपः क्लेशेन नोपकारेण दुर्जनः ३९ तत्कृतानुग्रहापेक्षी तं मुहुर्दूतहारितैः
अनुकूलयतींद्रोपि कल्पद्रुमविभूषणैः ४० सेनामरवधूहस्तसदयालूनपल्लवाः अभिज्ञाश्छेदपातानां
क्रियंते नंदनद्रुमाः ४१ वीज्यते स हि संसुप्तः श्वाससाधारणानिलैः चामरैः सुरबंदीनां बाष्पशीकरवर्षिभिः
४२ उत्साद्य मेरुशृंगाणि क्षुण्णानि हरितां खुरैः आक्रीडपर्वतास्तेन कल्पिताः स्वेषु वेश्मसु ४३ मंदाकिन्याः
पयः शेषं दिग्वारणमदाविलं हेमांभोरुहसस्यानां तद्वाप्यो धाम सांप्रतं ४४ भुवनालोकनप्रीतिः स्वर्गि

13

स्य हन्तुः कुलिशं कुण्ठिताश्रीव लक्ष्यते २० किं चायमरिदुर्वारः पाणौ पाशः प्रचेतसः । मंत्रेण हतवीर्यस्य
फणिनो दैन्यमाश्रितः २१ कुवेरस्य मनःशल्यं शंसतीव पराभवं । अपविद्धगदो बाहुर्भग्नशाख इव द्रुमः २२
यमोपि विलिखन् भूमिं दंडेनास्तमितत्विषा । कुरुतेस्मिन्नमोघेपि निर्वाणालातलाघवं २३ अमी च
कथमादित्याः प्रतापक्षतिशीतलाः । चित्रन्यस्ता इव गताः प्रकामालोकनीयतां २४ पर्याकुलत्वान्मरुतां
वेगभंगोनुमीयते । अंभसामोघसंरोधः प्रतीपगमनादिव २५ आवर्जितजटामौलिविलंविशशिकोटयः रुद्राणाम
पि मूर्द्धानः क्षतहुंकारशंसिनः २६ लब्धप्रतिष्ठाः प्रथमं यूयं किं वलवत्तरैः । अपवादैरिवोत्सर्गाः कृतव्यावृत्तयः परैः २७
तद्ब्रूत वत्साः किमितः प्रार्थयध्वं समागताः । मयि सृष्टिर्हि लोकानां रक्षा युष्मास्ववस्थिता २८ ततो मंदानिलोद्धूत
कमलाकरशोभिना । गुरुं नेत्रसहस्रेण प्रेरयामास वासवः २९ स द्विनेत्रं हरेश्चक्षुः सहस्रनयनाधिकं । वाच
स्पतिरुवाचेदं प्रांजलिर्जलजासनं ३० एवं यदात्थ भगवन्नामृष्टं नः परैः पदं । प्रत्येकं विनियुक्तात्मा कथं न ज्ञास्य
सि प्रभो ३१ त्वयादत्तवरोदीर्णस्तारकाख्यो महासुरः । उपप्लवाय लोकानां धूमकेतुरिवोत्थितः ॥३२॥ पुरे ताव

पासे अभिमानमोचनेपदं कुशलं = भ्रका लोडकीर मतिहि लीयं कलनीय स्पाक्षोल स्मिन् ग पन्नं खडन। चिताभिप्रायं ३

अचलो लोष्टी। नो १ नवु णाध्यराणा मिस्पर्धे :। भाइ मल्पांकुरीभत्तागौरवर्णा मुखच्छवि मुखं कालियांसाना स्नासां १ नितां प्रशमि ताविक्रि या विकारोयेषां तानि तेषां

स्याणुवने हरे तपोवने आकालिक्षु भमा वेष्याते। वमलावली २ रुसतिश्व ... ये पाविभीविः १ पुष्पकलम सरस्व ... काष्ठागतोपरमावाधि प्राप्तो यो

महलाक ... स्पानं १ पवलत्रीषु ... मोपी नीरा ओषेतां स्पानन्नवि

इतिलीलति किं ... गणमालव पाकृष्टशिदाध राणमापांडुरीभूतलम् तमुखछवीनां स्वेदोद्गमः किंपुरुषाङ्गनानां चक्रे पदं पत्रविशेषकेषु ३३ तपस्वि ... तपोधनाः २

मथितकुसु नैः स्थाणुवनौकसस्तामाकालिकीं वीक्ष्य मधुप्रवृत्तिं प्रयत्नसंस्तंभितविक्रियाणां कथंचिदीशा मनसां बभूवुः ३४ तं वशीकरण

मन्मथनुषि २ देशमारोपितपुष्पचापे रतिद्वितीये मदने प्रपन्ने काष्ठागतस्नेहरसानुविद्धं द्वन्द्वानि भावं क्रियया विवव्रुः ३५ मधु समर्पाः २

कुसुमैव द्विरेफः कुसुमैकपात्रे पपौ प्रियां स्वामनुवर्तमानः शृंगेण संस्पर्शनिमीलिताक्षीं मृगीमकंडूयत कृष्णसारः ३६ द भ्रमरस्य मृगस्य

एकपात्रं कु सुमैकमात्रं दौ सरः पंकजरेणुगंधि गजाय गंडूषजलं करेणुः अर्धोपभुक्तेन विशेन जायां संभावयामास रथांगनामा ३७ गी- मौचवाकादि

तस्मिन् ५ तांतरेषु श्रमवारिलेशैः किंचित्समुच्छ्वासितपत्रलेखं पुष्पासवाघूर्णितनेत्रशोभि प्रियामुखं किंपुरुषश्चुचुंब नीडं ... नि ३

गीतमध्ये ३८ पर्याप्तपुष्पस्तवकस्तनीभ्यः स्फुरत्प्रवालोष्ठमनोहराभ्यः लतावधूभ्यस्तरवोप्यवापुर्विनम्रशाखाभुजबंधनानि ३९ कालयत्नो

कृतउल्लनाति ३९ श्रुताप्सरोगीतिरपि क्षणेस्मिन् हरः प्रसंख्यानपरो बभूव आत्मेश्वराणां न हि जातु विघ्नाः समाधिभेद मनः पयो

मतः प्रवा प्रभवो भवंति ४० लतागृहद्वारगतोथ नंदी वामप्रकोष्ठार्पितहेमवेत्रः मुखार्पितैकांगुलिसंज्ञयैव मा चापलायेति लता एव वधू

लाएव मा गणान्व्यनैषीत् ४१ निष्कंपवृक्षं निभृतद्विरेफं मूकांडजं शांतमृगप्रचारं तच्छासनात्काननमेव सर्वं लतात च ... ४ः। वसन्त

प्रज्ञा उराभि ... रा का ... प्रशाक्ता: २ वामस्य सव्य प्रकोष्ठे भुजो ... येन सः २ दपः ३

मोहराभ्य: ... चित्तोपि च ... वर्ण ... ध्यान तत्पुर स्नानी ... विक्रितमना: ४ जितोग्नि ... कदाचित्तु संजुपासंकेते नेव २

पर्याप्ता: परिपूर्णा ये पुष्पस्तव ... तामुरस्यांनीतिर्पानंधेनस: कुसुम ... एव ... तापांसां ... पुष्पासवेघूर्णितानि ... नेत्रा ... तद्शते ५ विनम्रा: शाखा एव भु

कः कुसुम ... जलनौ ... किंतम ... ७ ... सिता विकासितापत्र ले ... खापत्र तत् ५ जा ताश्च तेषां वध

भूत्वितपतः कच्छ्रांसं ... सरसां पंकजानि सरपंकजानि तेषां रेणु: परागः ... हृस्तन ७ ... संस्पर्शेन स्पर्श सुखेन निमीलितमन्दनीय पासा तां ८ चेष्टापूर्व पीव ... नाति ७

निष्फलपादपं मुखेऽर्पिता संगिता ... संज्ञा विवाल ७

यः कर्ता क्रियो यूनां सकलानां तस्य गुणनेकत्वनकुरुते ७ लौकिकमूर्त ६ नतपुन्नाल एव माधवः ... अशोकः किं तमन्तपुरालन्तं कं पुष्पवति ... नरणात्रादि ... कन्दर्प ... ३ ... पल्लाशः कुसुमानि ८ वाकुलेन ६ ... दे ... नापिस्वामिकार्यम वशपनेवकरणीयं ... तपोवनं २ हिमवति ... प्रकटी भूतः ३ प्रो भाति ... कर्णिकाकुसुमं ...

मधुराज्ञो मादयम्द्रुमदलःप्रवृत्तस्य दिग्वारणास्फालनकंपितेन ... तेन तपस्यप्रशांतदंगमिद्रः २२ स माधवेनाभिमतेन स
ख्यारत्या च साशंकमनुप्रयातः अंगव्ययप्रार्थितकार्यसिद्धिः स्थाण्वाश्रमं हैमवतं जगाम २३ तस्मिन्वने संयमिनां मु
नीनां तपःसमाधेः प्रतिकूलवर्ती संकल्पयोनेरभिमानभूतमात्मानमाधाय मधुर्जजृंभे २४ कुवेरगुप्तां दिशमुष्ण
रश्मौ गंतुं प्रवृत्ते समयं विलंघ्य दिग्दक्षिणा गंधवहं मुखेन व्यलीकनिश्वासमिवोत्ससर्ज २५ असूत सद्यः कुसुमान्य
शोकः स्कंधात्प्रभृत्येव सपल्लवानि पादेन नापेक्षत सुंदरीणां संपर्कमाशिंजितनूपुरेण २६ सद्यःप्रवालोद्गमचारुपत्रे
नीते समाप्तिं नवचूतवाणे निवेशयामास मधुर्द्विरेफान्नामाक्षराणीव मनोभवस्य २७ वर्णप्रकर्षे सति कर्णिकार
दुनोति निर्गंधतया स्म चेतः प्रायेण सामग्र्यविधौ गुणानां पराङ्मुखी विश्वसृजः प्रवृत्तिः २८ वालेंदुवक्राण्य
विकाशभावाद्बभुः पलाशान्यतिलोहितानि सद्यो वसंतेन समागतानां नखक्षतानीव वनस्थलीनां २९ लग्नद्विरेफां
जनभक्तिचित्रं मुखे मधुश्रीस्तिलकं प्रकाश्य रागेण बालारुणकोमलेन चूतप्रवालोष्ठमलंचकार ३० मृगाःप्रियाल
द्रुममंजरीणां रजःकणैर्विघ्नितदृष्टिपाताः मदोद्धताःप्रत्यनिलं विचेरुर्वनस्थलीर्मर्मरपत्रमोक्षाः ३१ चूतांकुरास्वा
दकषायकंठःपुंस्कोकिलो यन्मधुरं चुकूज मनस्विनीमानविघातदक्षं तदेव जातं वचनं स्मरस्य ३२ हिमव्यपा

मर्यादां ... मदेश विलंघ्य कुवेरेण ... दक्षिणा दिक् ... गंधवाहं ... वसंतेन ... भक्तिः ... आस्वादनेन ... मधुरः ... आलिंगितः ... कुरवकैः ... रागेण ... अलंकरोति ... मनस्विनीनां मानिनीनां ...

कुशानां ग्रहणेन ... नपरि क्षतांगुलिः ... २ अपमालिका ... महार्हशयनीयेन परिवर्तनेन च्युतैः पतितैः २

हि चतस्मात् ... लोहितस्त १ पाणेस्मात् १ मेखलाबंधनस्थाने १ ... कंदुकात् १ ... कुंकुमेनारुणिताद् १

१२ स्त्रा ... वेति वद्रूपो तयासरागमस्याः ... गुण्यां स्वदं १० विसृष्टरागादधरान्निवर्तितः स्तनांगरागारुणिताच्च कंदु

कात् कुशांकुरादानपरिक्षतांगुलिः कृतोक्षसूत्रप्रणयी तया करः ११ महार्हशय्यापरिवर्तनच्युतैः स्वकेशपुष्पै

रपि या स्म दूयते अशेत सा बाहुलतोपधायिनी निषेदुषी स्थंडिल एव केवले १२ पुनर्ग्रहीतुं नियमस्थ

या तया द्वयेपि निक्षेप इवार्पितं द्वयं लतासु तन्वीषु विलासचेष्टितं विलोलदृष्टं हरिणांगनासु च १३ अरण्यबी

जांजलिदानलालितास्तथा च तस्यां हरिणा विशश्वसुः यथा तदीयैर्नयनैः कुतूहलात्पुरः सखीनाममिमीत

लोचने १४ अतंद्रिता सा स्वयमेव वृक्षकान् घटस्तनप्रस्रवणैर्व्यवर्धयत् १५ कृताभिषेकां हुतजातवेदसं त्वगुत्त

रासंगवतीमधीतिनीं दिदृक्षवस्तामृषयोभ्युपागमन्न धर्मवृद्धेषु वयः समीक्ष्यते १६ विरोधिसत्वोज्झितपू

र्वमत्सरं द्रुमैरभीष्टप्रसवार्चितातिथि नवोटजाभ्यंतरसंभृतानलं तपोवनं तच्च बभूव पावनं १७ यदा फलं

पूर्वतपः समाधिना न तावता लभ्यममंस्त कांक्षितं तदानपेक्ष्य स्वशरीरमार्दवं तपो महत्सा चरितुं प्रचक्रमे १८

क्लमं ययौ कंदुकलीलयापि या तया मुनीनां चरितं व्यगाह्यत ध्रुवं वपुः कांचनपद्मनिर्मितं मृदु प्रकृत्या च स

त्ताखिति हरिणांगनास्विति बकुलदर्शनात् ७ ... कुटिकम ... हुतवैश्वानरं २ निष्कृतं महार्हशयनीये न परिवर्तनेन च्युतैः पतितैः

प्रस्तुता २ निजकबरीपुष्पैः ८ गुरोपि येषां ... माप्नुज ...

नपुत्रवात्सल्य ... बभूव ... ९

Left margin: १२ स्त्राशंकिता पादौ ३ ... मुखाप २ ... कुलसेवउप ... नयसा मा ३ ... नलस ५ बल्कलोत्तर ... पीयुलं ४ ... तो ४ परिमि ... तेन २ ... खेदं १

Right margin: ... योग लक्षण ... कंदुका ... उपविश्य ... कलहंस १ ... नच्युतैः २ ... फलं ... ३ ... नातपलितं ... कैवैयुष्व ...

अभिमानं मनोवि घतेप ख्याता धैर्यवती ६ श्रीवगाती ६ आवर्तये तू कोनिवर्तयितुं समर्थः ५ फलमोदय ३ सति: मराठां पस्यतस्मे ७ 18

मनो ष्या मना देवप ... प्रत्यक्षं १ ऐदत्त २ सफलरूपत्वं १ एकाग्रचित्तं २ आश्रित्य २ संलग्नचित्तां ३ चित्तेन ४ आग्रह: पर्वोस्नापदी २ आलिंग्य ३ तपाविधि:

... रमणीयता २ तथासमक्षं दहता मनोभवं पिनाकिना भग्नमनोरथा सती निनिंद रूपं हृदयेन पार्वती प्रियेषु सौभाग्यफला हि चा प्रकारो यस्य २

चतुर्दशभुवना रुता १ इयेष सा कर्तुमवंध्यरूपतां समाधिमास्थाय तपोभिरात्मनः अवाप्यते वा कथमन्यथा द्वयं तथाविधं प्रेम सर्वांगहर लग्नता २

धीश्वरो नरसा ३ पतिश्च तादृशः २ निशम्य चैनां तपसे कृतोद्यमां सुतां गिरीशप्रतिसक्तमानसां उवाच मेना परिरभ्य वक्ष गौरीशंकर मिति

अभिमताः ४ सा निवारयंती महतो मुनिव्रतात् ३ मनीषिताः संति गृहेषु देवतास्तपः क्व वत्से क्व च तावकं वपुः पदं सहे लोका कथयंति २

कोमलं ५ त भ्रमरस्य पेलवं शिरीषपुष्पं न पुनः पतत्रिणः ४ इति ध्रुवेछामनुशासती सुतां शशाक मेना न नियंतुमुद्यमा निवारयितुं

इप्सितार्थस्थिरो त् कईप्सितार्थस्थिरनिश्चयं मनः पयश्च निम्नाभिमुखं प्रतीपयेत् ५ कदाचिदासन्नसखीमुखेन सा समीपस्थ सखी मुखेन ८

तिरस्कारोपाय ... मनोरथज्ञं पितरं मनस्विनी अयाचतारण्यनिवासमात्मनः फलोदयांताय तपःसमाधये ६ अथानुरूपा स ५

न ६ रूपयोग्या ग्रहं ... ४ भिनिवेशतोषिणा कृताभ्यनुज्ञा गुरुणा गरीयसा प्रजासु पश्चात्प्रथितं तदाख्यया जगाम गौरीशिखरं शिखंडि शिखरं ४

मयूरास्य २ मत् ७ विमुच्य सा हारमहार्यनिश्चया विलोलयष्टिप्रविलुप्तचंदनं बबंध बालारुणबभ्रु वल्कलं पयोधरोत्से ... २ ...

धविशीर्णसंहति ८ यथाप्रसिद्धैर्मधुरं शिरोरुहैर्जटाभिरप्येवमभूत्तदाननं न षट्पदश्रेणिभिरेव पंकजं तं कविकांपि

शोभते १ सशैवलासंगमपि प्रकाशते ९ प्रतिक्षणं सा कृतरोमविक्रियां व्रताय मौंजीं त्रिगुणां बभार यां अकारितत्सू ... ३

वल्कलारम्य प्राप्रविलुप्तं चंदनं येन सः २ ... ग्रहणीयतिक्रमपा २ वारंवारं १ कृतो रोमविक्रियो विकारो यया सा तां नियमाय १ तत्सर्वं निबद्धया

स्तनो ... नस्येनत्रुटितं संधिवधनं २ अलंकृतेः २ मनोज्ञं २ मेखला १ यथोगुरुणा यस्या: सा तां १ तत्पूर्वनिबद्धया

ततारतिर्द परलोकनवप्रवासिनः प्रतिपत्स्ये पदवीमहं तव विधिना जन एष वंचितस्त्वदधीनं खलु देहिनां सुखम् १० रजनी
तिमिरावकुंठिते पुरमार्गे घनशब्दविक्लवाः वसतिं प्रियकामिनां प्रियास्त्वदृते प्रापयितुं क ईश्वरः ११ नयनान्यरुणानि घू
र्णयन्वचनानि स्खलयन्पदे पदे असति त्वयि वारुणीमदः प्रमदानामधुना विडंबना १२ अवगम्य कथीकृतं वपुः प्रियबंधो
स्तव निष्फलोदयः बहुलेपि गते निशाकरस्तनुतां दुःखमनंग मोक्ष्यति १३ हरितारुणचारुबंधनः कलपुंस्कोकि
लशब्दसूचितः वद संप्रति कस्य बाणतां नवचूतप्रसवो गमिष्यति १४ अलिपंक्तिरनेकशस्त्वया गुणकृत्ये धनुषो नि
योजिता विरुतैः करुणस्वनैरियं गुरुशोकामनुरोदतीव माम् १५ प्रतिपद्य मनोहरं वपुः पुनरप्यादिश तावदुत्थितः
रतिदूतिपदेषु कोकिलां मधुरालापनिसर्गपंडिताम् १६ शिरसा प्रणिपत्य याचितान्युपगूढानि सवेपथूनि च सुरतानि
च तानि ते रहः स्मर संस्मृत्य न शान्तिरस्ति मे १७ रचितं रतिपंडित त्वया स्वयमंगेषु ममेदमार्तवम् ध्रियते कुसुमप्र
साधनं तव तच्चारु वपुर्न दृश्यते १८ विबुधैरसि यस्य दारुणैरसमाप्ते परिकर्मणि स्मृतः तमिमं कुरु दक्षिणेतरं चर
णं निर्मितरागमेहि मे १९ अहमेत्य पतंगवर्त्मना पुनरंकाश्रयिणी भवामि ते चतुरैः सुरकामिनीजनैः प्रिय यावन्न वि
लोभ्यसे दिवि २० मदनेन विनाकृता रतिः क्षणमात्रं किल जीवितेति मे वचनीयमिदं व्यवस्थितं रमण त्वामनुयामि

रक्षाः समक्षमिति चाधिकजातलज्जा शून्या जगाम भुवनाभिमुखी कथंचित् ७५ सपदि मुकुलिताक्षीं रुद्रसंरंभभीत्या दु
हितरमनुकंप्यामद्रिरादाय दोर्भ्याम् सुरगज इव बिभ्रत्पद्मिनीं दंतलग्नां प्रतिपथगतिरासीद्वेगदीर्घीकृतांगः ७६ इति
श्रीकुमारसंभवे महाकाव्ये कालिदासकृतौ मदनदहनो नाम तृतीयः सर्गः ३ अथ मोहपरायणा सती विवशा कामवधूर्विबो
धिता विधिना प्रतिपादयिष्यता नववैधव्यमसह्यवेदनं १ अवधानपरं चकार सा प्रलयांतोन्मिषिते विलोचने नविवेद त
योरतृप्तयोः प्रियमत्यंतविलुप्तदर्शनम् २ अयि जीवितनाथ जीवसीत्यभिधायोत्थितया तया पुरः ददृशे पुरुषाकृति क्षि
तौ हरकोपानलभस्म केवलम् ३ अथ सा पुनरेव विह्वला वसुधालिंगनधूसरस्तनी विललाप विकीर्णमूर्द्ध
जा समदुःखामिव कुर्वती स्थलीम् ४ उपमानमभूद्विलासिनां करणं यत्तव कांतिमत्तया तदिदं गतमीदृशीं दशां न
विदीर्ये कठिनाः खलु स्त्रियः ५ क्व नु मां त्वदधीनजीवितां विनिकीर्य क्षणभिन्नसौहृदः नलिनीं क्षतसेतुबंधनो जल
संघात इवासि विद्रुतः ६ कृतवानसि विप्रियं न मे प्रतिकूलं न च ते मया कृतम् किमकारणमेव दर्शनं विलपंत्यै रतये
न दीयते ७ स्मरसि विद्रुतः ६ कृतवा स्मर मेखलागुणैरुत गोत्रस्खलितेषु बंधनं च्युतकेसरदूषितेक्षणान्यव
तंसोत्पलताडनानि च ८ हृदये वससीति मत्प्रियं यदवोचस्तदवैमि कैतवम् उपचारपदं न चेदिदं त्वमनंगः कथम

रामम्रर्श ६४ अथोपनिन्यैगिरिशायगौरीतपस्विनेताम्ररुचाकरेणं विशोषितांभानुमतोमयूखैर्मंदाकिनीपुष्करबीजमा
लाम् ६५ प्रतिग्रहीतुं प्रणयिप्रियत्वां त्रिलोचनस्तामुपचक्रमेच संमोहनं नामच पुष्पधन्वांधनुष्यमोघं समधत्तबाणं
६६ हरस्तु किंचित्परिवृत्तधैर्यश्चंद्रोदयारंभइवांबुराशिः उमामुखेबिंबफलाधरोष्ठे व्यापारयामासविलोचना
नि ६७ विवृण्वतीशैलसुतापिभावमंगैःस्फुटद्बालकदंबकल्पैः साचीकृतांचारुतरेण तस्थौ मुखेनपर्यस्त
विलोचनेन ६८ अथेंद्रियक्षोभमयुग्मनेत्रः पुनर्वशित्वाद्बलवन्निगृह्य हेतुंस्वचेतोविकृतेर्दिदृक्षुर्दिशामुपान्ते
षुससर्जदृष्टिम् ६९ सदक्षिणापांगनिविष्टमुष्टिं नतांसमाकुंचितवामपादं ददर्शचक्रीकृतचारुचापंप्रहर्तु
मभ्युद्यतमात्मयोनिम् ७० तपःपरामर्शविवृद्धमन्योर्भ्रूभंगदुःप्रेक्ष्यमुखस्यतस्य स्फुरन्नुदर्चिः सहसात्तृतीयादक्ष्णः
कृशानुःकिलनिष्पपात ७१ क्रोधंप्रभोसंहरसंहरेतियावद्गिरः खेमरुतांचरन्ति तावत्सवह्निर्भवनेत्रजन्मा
भस्मावशेषंमदनंचकार ७२ तीव्राभिषंगप्रभवेनवृत्तिं मोहेनसंस्तंभयतेंद्रियाणाम् अज्ञातभर्तृव्यसनामुहू
र्तंकृतोपकारेवरतिर्बभूव ७३ तमाशुविघ्नंतपसस्तपस्वीवनस्पतिंवज्रइवावभज्य स्त्रीसन्निकर्षंपरिहर्तुका
मः सोन्तर्दधेभूतपतिःसभूत ७४ शैलात्मजापिपितुरुच्छिरसोभिलाषंव्यर्थंसमीक्ष्यललितंवपुरात्मनश्च स

स्वकर्मसिद्धिं पुनराशशंसुः ५७ भविष्यतः पत्युरुमा च शंभोः समाससाद प्रतिहारभूमिं योगा
त्स चांतःपरमात्मसंज्ञं दृष्ट्वा परं ज्योतिरुपाररंस ५८ ततो भुजंगाधिपतेः फणाग्रैरधः
कथंचिद्धृतभूमिभागः शनैः कृतप्राणविमुक्तिरीशः पर्यंकबंधं निविडं बिभेद ५९ तस्मै
शशंस प्रणिपत्य नंदी शुश्रूषया शैलसुतामुपेतां प्रवेशयामास च भर्तुरेनां भ्रूक्षेपमात्रा
नुमितप्रवेशां ६० तस्याः सखीभ्यां प्रणिपातपूर्वं स्वहस्तलूनः शिशिरात्ययस्य व्यकीर्यतत्र्यं
बकपादमूले पुष्पोच्चयः पल्लवभंगभिन्नः ६१ उमापि नीलालकमध्यशोभि विस्रंसयंती
नवकर्णिकारं चकार कर्णच्युतपल्लवेन मूर्ध्ना प्रणामं वृषभध्वजाय ६२ अनन्यभाजं पति न
माप्नुहीति सा तथ्यमेवाभिहिता भवेन नहीश्वरव्याहृतयः कदाचित्पुष्णंति लोके विपरीतम
र्थं ६३ कामस्तु बाणावसरं प्रतीक्ष्य पतंगवद्वह्निमुखं विविक्षुः उमासमक्षं हरबद्धलक्ष्यः शरासनज्यां मुहु

ऊ

मौलेन अशोककुसुमेन निर्भर्त्सितः तिरस्कृतः पद्मरागो मणिर्येन तत् रक्तवर्णत्वात् ४ वसन्तपुष्पविधानाय मुक्ताकलापीकृतं मौक्तिकरूपीकृतं सिंदुवारं निर्गुंडी ताः कुसुमं यत्र तत् ४ सुजातैः सुनिष्पन्नैः पुष्पगुच्छस्तनभ्रान्

कुमार०

वसन्तपु | न्तस्तनमाप यथा नान्दाय सौख्यमस्य २ आकृष्टा आनीता हेम्नः सुवर्णस्य द्युतिः कान्तिर्येन तत् ४ बालादित्यवल्लोहितं ५

ष्पाण्येवाभ | दृष्टिः दिव्यवस्याप्य समाधिवश्यं यमप्रसंवेदविदो विदुस्तमात्मानमात्मन्यवलोकयंतं ५० कु

रणं वसंतपु | तोके स्मरस्त्रासविभूतन पश्यन्नेत्रपशपन्न हस्तः आत्मनः धारं चापमपि स्वहस्तात् ५१ निर्वाणभूयिष्ठ

ष्पाभरणं ५ | मथास्य वीर्यं संधुक्षयंतीव वपुर्गुणेन अनुप्रयाता वनदेवताभ्यामदृश्यत स्थावरराजकन्या पर

अशोकनिर्भर्त्सितपद्मरागमाकृष्टहेमद्युतिकर्णिकारं मुक्ताकलापीकृतसिंदुवारं वसंतपु

पल्लवयुक्ता ६ | ष्पाभरणं वहन्ती ५३ आवर्जिता किंचिदिव स्तनाभ्यां वासो वसाना तरुणार्करागं सुजातपुष्प

संचरणशीला ६ | स्तवकाव नम्रा संचारिणी पल्लविनी लतेव ५४ स्रस्तां नितंबादवलंबमाना पुनः पुनः केशरपु | कटिप्रदेशात् ४

वकुलपुष्परस | ष्पकांची न्यासीकृतां स्थानविदा स्मरेण मौर्वीं द्वितीयामिव कार्मुकस्य ५५ सुगंधिनिश्वासवि | द्वितीयपती ४

ना ३ | वृद्धतृष्णं बिंबाधरासन्नचरं द्विरेफं प्रतिक्षणं संभ्रमलोलदृष्टिर्लीलारविंदेन निवारयंती ५६ | सुरभिमुखमा

कुलकं तां वीक्ष्य सर्वावयवानवद्यां रतेरपि ह्रीपदमादधानां जितेंद्रिये शूलिनि पुष्पकेतुः | रुतेनाधिक्या

विंबतुल्याधरो विंबाधरस्तत्र आसन्नचरं समीपवर्त्तिनं २ वारंवारं २ भयेनं चंचला दृष्टिः यस्याः सार | भि ४ ला ७

ना ४ विलासकमलेनेन २

राम ९०

चित्रलेखितमिवं

चित्रार्पितारंभमिवावतस्थे ४२ दृष्टिप्रपातंपरिहृत्यतस्यकामःपुरःशुक्रमिवप्रयाणे प्रांतेषुसंस
क्तनमेरुशाखंध्यानास्पदंभूतपतेर्विवेश ४३ सदेवदारुद्रुमवेदिकायांशार्दूलचर्मव्यवधा
नवत्यां आसीनमासन्नशरीरपातस्त्रियंबकंसंयमिनंददर्श ४४ पर्यंकबंधस्थिरपूर्वकायमृ
ज्वायतंसंनमितोभयांसं उत्तानपाणिद्वयसंनिवेशात्प्रफुल्लराजीवमिवांकमध्ये ४५ भुजंग
मोन्नद्धजटाकलापंकर्णावसक्तद्विगुणाक्षसूत्रं कंठप्रभासंगविशेषनीलांकृष्णत्वचंग्रंथिम
तींदधानं ४६ किंचित्प्रकाशस्तिमितोग्रतारैर्भ्रूविक्रियायांविरतप्रसंगैः नेत्रैरविस्पंदित
पक्ष्ममालैर्लक्ष्यीकृतघ्राणमधोमयूखैः ४७ कपालनेत्रांतरलब्धमार्गैर्ज्योतिःप्ररोहैरुदितैः
शिरस्तः मृणालसूत्राधिकसौकुमार्यांबालस्यलक्ष्मींग्लपयंतमिंदोः ४८ मनोनवद्वारनिषि
अवृष्टिसंरंभमिवांबुवाहमपामिवाधारमनुत्तरंगं अंतश्चराणांमरुतांनिरोधान्निवातनिष्कंपमिवप्रदीपं ४९

24

मेहेवयं प्रापः प्रत्ययमाधत्ते स्वगुणेषूत्तमादरः २० प्रातःप्रीतिर्हि कृपाद्य त्वदनुध्यानसंभवा सा किमावेद्यते तुभ्यम
न्तरात्मासि देहिनां साक्षाद्दृष्टोपि न पुनर्विद्मस्त्वां वयमजसा प्रसीद कथयात्मानं न धियां पथि वर्त्तसे २२ किं येन सृ
जसि व्यक्तमुत येन बिभर्षि यत् अथ विश्वस्य संहर्त्ता भागः कतम एष ते २३ अथवा सुमहत्येषा प्रार्थना देव तिष्ठतु
चिंतितोपस्थितं तावच्छाधि नः करवाम किं २४ अथ मौलिगतस्येन्दोर्विशदैर्दशनांशुभिः उपचिन्वन् प्रभां तन्वीं
प्रत्याह परमेश्वरः २५ विदितं वो यथा स्वार्था न मे काश्चित्प्रवृत्तयः ननु मूर्त्तिभिरष्टाभिरित्थंभूतोस्मि सूचितः २६
सोहं तृष्णातुरैर्वृष्टिं विद्युत्वानिव चातकैः अरिविप्रकृतैर्देवैः प्रसूतिं प्रति याचितः २७ अत आहर्त्तुमिच्छामि पार्वतीमा
त्मजन्मने उत्पत्तये हविर्भोक्तुर्यजमान इवारणिं २८ तामस्मदर्थं युष्माभिर्याचितव्यो हिमालयः विक्रियायै न क
ल्पन्ते संबंधाः सदनुष्ठिताः २९ उन्नतेन स्थितिमता धुरमुद्वहता भुवः तेन योजित्त संबंधं वित्त मामप्यवंचितं ३०
एवं वाच्यः स कन्यार्थमिति वो नोपदिश्यते भवत्प्रणीतमाचारमामनंति हि साधवः ३१ आर्याप्यरुन्धती तत्र व्यापा
रं कर्त्तुमर्हति प्रायेणैवंविधे कार्ये पुरंध्रीणां प्रगल्भता ३२ तत्प्रयातौषधिप्रस्थं सिद्धये हिमवत्पुरं महाकोशीप्र
पाते स्मिन् संगमः पुनरेव नः ३३ तस्मिन् संयमिनामाद्ये जाते परिणयोन्मुखे जहुः परिग्रहव्रीडां प्राजापत्यास्तप

रामः

आसन्कृतावरोहास्तयासार्द्धमुद्धृतया भुवा महावराहदंष्ट्रायां विश्रांताः प्रलयापदि ८ सर्गशेषप्रणयनाद्विश्व
योनेरनंतरं पुरातनाः पुराविद्भिर्धातारइतिकीर्त्तिताः ९ प्राक्तनानां विशुद्धानांपरिपाकमुपेयुषां तपसा
मुपभुंजनाः फलान्यपितपस्विनः १० कुलकं तेषांमध्यगतासाध्वीपत्युः पादार्पितेक्षणा साक्षादिवतपः
सिद्धिर्बभासेबव्हरुंधती ११ तामगौरवभेदेनमुनींश्चापश्यदीश्वरः स्त्रीपुमानित्यनास्थैषावृत्तं हिमहितं
सतां १२ तद्दर्शनादभूच्छंभोर्भूयान्दारार्थमादरः क्रियाणांखलुधर्म्याणांसत्पत्न्योमूलकारणं १३ धर्मेणा
पिपदं सर्वेकारितेपार्वतींप्रति पूर्वापराधभीतस्यकामस्योच्छ्वसितंमनः १४ अथतेमुनयः सर्वेप्रणिपत्य
जगद्गुरुं इदमूचुरनूचानाः प्रीतिकंटकितत्वचः १५ यद्ब्रह्मसम्यगाम्नातं यदग्नौविधिनाहुतं यच्चतप्तंत
पस्तस्यविपक्वंफलमद्यनः १६ यदध्यक्षेणजगतांवयमारोपितास्त्वया मनोरथस्याविषयंमनोविषय
मात्मनः यस्यचेतसिवर्त्तेथाः सतावत्कृतिनांवरः किंपुनर्ब्रह्मयोनेर्यस्तवचेतसिवर्त्तते १८ सत्यमर्का
च्चसोमाच्चपरमध्यास्महेपदं अद्यतूच्चैस्तरंतस्मात्स्मरणानुग्रहात्तव १९ त्वत्संभावितमात्मानंबहुमन्या

२२

कुमार०

स्मशानभूमिषु २
चतुष्कगृहेषु पुष्पप्रकरेपि अवकीर्णयोः न्यस्तयोः १ अलक्तक ६८ हास्यवदनः ४ त्रिनेत्रवक्षः स्थलेषु हरिचंदनेति कांतिमती जगत्प्रसिद्धा कलावतः त्वं च अस्य लोकस्य नेत्र
प्राप्ता २ नाम लोके सं कौमुदी नृपनानंदकारिणी ५ येन महेश्वरेण विचारितो या ३
कांकातिचिह्नं बोधनेर = मनुजापादस्य ते १

नं शोणितविंदुवर्षिच चतुष्कपुष्पप्रकरावकीर्णयोः परोपि को नाम तवानुमंस्यते अलक्तकांकातिपदातिपा
द्योर्विकीर्णकेशासु परेतभूमिषु ६९ अयुक्तरूपं किमतः परं वद त्रिनेत्रवक्षः सुलभं तवापि यत् स्तनद्वयेस्मि
न्हरिचंदनांकिते पदं चिताभस्मरजः करिष्यति ७० इयं च तेन्या पुरतो विडंबना यदूढया वारणराजहार्यया वि
लोकयवृद्धोक्षमधिष्ठितं त्वया महाजनः स्मेरमुखो भविष्यति ७१ द्वयं गतं संप्रति शोचनीयतां समागम
प्रार्थनया कपालिनः कला च सा कांतिमती कलावतस्त्वमस्य लोकस्य च नेत्रकौमुदी ७२ वपुर्विरूपाक्षम
लक्ष्यजन्मता दिगंबरत्वेन निवेदितं वसु वरेषु यद्बालमृगाक्षि मृग्यते तदस्ति किं व्यस्तमपि त्रिलोचने ७३
निवर्तयास्मादसदीप्सितान्मनः क्व तद्विधस्त्वं क्व च पुण्यलक्षणा अपेक्ष्यते साधुजनेन वैदिकी श्मशानशू
लस्य न यूपसत्क्रिया ७४ इति द्विजातौ प्रतिकूलवादिनि प्रवेपमानाधरलक्ष्यकोपया विकुंचितभ्रू
लतयाहिते तया विलोचने तिर्यगुपांतलोहिते ७५ उवाच चैनं परमार्थतो हरं न वेत्सि नूनं यत एवमात्थ
मां अलोकसामान्यमचिंत्यहेतुकं द्विषंति मंदाश्चरितं महात्मनां ७६ विपत्प्रतीकारपरेण मंगलं निषेव्यते

दिव्यक्षीरवप्रलिप्ते ३ स्यात् आरूढं ४ पाणिग्रहणं वा इच्छया ५ अलक्ष्यजन्मता न भवनेन ६ पराङ्मुखीकुरु ४ निग्रहं मन स्य ३

शक्तवाहनया स्यया ३ उपहासता ३ वाद्यया ३ त्रिनेत्रस्य ५ एकमपि किंवि यते अपि तुन्नता वेदोक्तं ४ वेदः प्राप्ताशांतिकामिनः फुलं ३ नाम

न लोकशाहदृशी अचिंतनीय कारणं १ ब्राह्मणे ३ मपवोक्तविधः प्रकारोयस्य ४ उक्तं च कुलं शीलं च सनाथता च विद्या च वित्तं च वपुर्वयश्च एतान्गुणान्
विरूपे भाविणि सति ३ प्रवेपमानाधरा न सपरीक्ष्य देया ततः परं भाग्यवशा च कन्या ५ लक्ष्यः कोपो यस्याः सा तया ३

चिंतयंती

28

रोरवरः ५९ यदा च तस्याधिगमे जगत्पतेरपश्यदन्यं न विधिं विचिन्वती तदा सहास्माभिरनुज्ञया गुरोरियं प्रपन्ना
तपसे तपोवनं ६० द्रुमेषु सख्या कृतजन्मसु स्वयं फलं तपःसाक्षिषु दृष्टमेष्वपि न च प्ररोहाभिमुखोपि दृश्यते म
नोरथोस्याः शशिमौलिसंश्रयः ६१ न वेद्मि स प्रार्थितदुर्लभः कदा सखीभिरस्राकुलमीक्षितामिमां तपः दूषितं चेष्टितं
कृशामभ्युपपत्स्यते सखीं वृषेव सीतां तदवग्रहक्षतां ६२ अगूढसद्भावमितीङ्गितज्ञया निवेदितो नैष्ठिक जानाति ४
सुन्दरस्तया अयीदमेवं परिहास इत्युमामपृच्छदव्य[illegible] दव्यञ्जितहर्षलक्षणः ६३ अथाग्रहस्ते मुकलीकृताङ्गुलौ सम
र्पयंती स्फटिकाक्षमालिकां कथंचिदद्रेस्तनया मिताक्षरं चिरव्यवस्थापितवाग्भाषत ६४ यथा श्रुतं वेदविदां तत्प्राय
वर त्वया जनोयमुच्चैःपदलङ्घनोत्सुकः तपः किलेदं तदवाप्तिसाधनं मनोरथानामगतिर्न विद्यते ६५ अथाह
वर्णी विदितो महेश्वरः तदर्थिनी त्वं पुनरेव वर्तसे अमङ्गलाभ्यासरतिं विचिन्त्य तं तवानुवृत्तिं न च कर्तुमुत्सहे
अयोग्याग्रह ६६ अवस्तुनिर्बन्धपरे कथं नु ते करोयमामुक्तविवाहकौतुकः करेण शंभोर्वलयीकृताहिना सहिष्यते तत्प्रथमा
परे स्तुविक्तकैः बलंबनं ६७ त्वमेव तावत्परिचिन्तय स्वयं कदाचिदेते यदि योगमर्हतः वधूदुकूलं कलहंसलक्षणं गजाजि ऐचनलि

प्रथमपाणिग्रहणं १ विचारय १ आत्मना २ संयोगं योग्यं भवतः १ इयं कि कं २ कं कणीकृत सर्पेण २ रक्तं

आयुक्तं बद्धं विवाहकस्य कौतुकं यस्मिन्नसः २

स्मशानवासादिकेरतिस्तत्ति येनासः ३ अनुज्ञा ३

राम

षातां समुद्रगारूपविपर्ययेपि सहंसपाते इव लक्ष्यमाणे ४२ तमभ्यगच्छत्प्रथमो विधाता श्रीवत्सलक्ष्मा पुरु
षश्च साक्षात् जयेति वाचा महिमानमस्य संवर्द्धयंतौ हविषेव वह्निं ४३ एकैव मूर्त्तिर्विभिदे त्रिधा सो सामा
न्यमेषां प्रथमावरत्त्वं विष्णोर्हरस्तस्य हरिः कदाचिद्वेधास्तयोस्तावपि धातुराद्यौ ४४ तं लोकपालाः पु
रहूतमुख्याः प्रथमावरत्त्वं विष्णो~~र्हरस्तस्य हरिः कदाचिद्वेधास्तयोस्ता~~ श्रीलक्षणोत्सर्गविनीतवेषाः
दृष्टिप्रदाने कृतनंदिसंज्ञास्तद्दर्शिताः प्रांजलयः प्रणेमुः ४५ कंपेन मूर्द्ध्नः शतपत्रयोनिं वाचा हरिं वृ
त्रहणं स्मितेन आलोकमात्रेण सुरानशेषान्संभावयामास यथाप्रधानं ४६ तस्मै जयाशीः ससृजे पु
रस्तात्सप्तर्षिभिस्तान्स्मितपूर्वमाह विवाहयज्ञे वितते त्र यूयमध्वर्यवः पूर्ववृता मयेति ४७ विश्वाव
सुप्राग्रहरैः प्रवीणैः संगीयमानत्रिपुरावदानः अध्वानमध्वान्तविकारलंघ्यस्ततार ताराधिप
खंडधारी ४८ खे खेलगामी तमुवाह वाहः सशब्दचामीकरकिंकिणीकः तटाभिघातादिव लग्नपंके
धुन्वन्मुहुः प्रोतघने विषाणे ४९ स प्रापदप्राप्तपराभियोगं नगेंद्रगुप्तं नगरं मुहूर्तात् पुरोविलग्नैर्हरदृष्टि

राम

मान्त्रिध्यपदे हरिलालमार्द्रत्तदेवजातंतिलकक्रियायाः ३३ यथाप्रदेशंभुजगेश्वराणांकरिष्यतामाभर
णांतरत्वं शरीरमात्रंविकृतिंप्रपेदे तथैवतस्थुः फणरत्नशोभा ३४ दिवापिनिष्ठ्यूतमरीचिभासाबाल्या 30
दनाविष्कृतलांछनेन चंद्रेणनित्यंप्रतिभिन्नमौलेश्चूडामणेः किंग्रहणंहरस्य ३५ इत्यद्भुतैकप्रभवः
प्रभावात्प्रसिद्धनेपथ्यविधेर्विधाता आत्मानमासन्नगणोपनीते खड्गेनिषक्तंप्रतिमंददर्श ३६ सगोप
तिंनंदिभुजावलंबीशार्दूलचर्मांतरितोरुपृष्ठं तद्भक्तिसंक्षिप्तबृहत्प्रमाणमारुह्यकैलाशमिवप्रतस्थे
३७ तंमातरोदेवमनुव्रजंत्यः स्ववाहनक्षोभचलावतंसाः मुखैःप्रभामंडलरेणुगौरैः पद्माकरंचक्रु
रिवांतरिक्षं ३८ तासांचपश्चात्कनकप्रभाणांकालीकपालाभरणाचकासे बलाकिनीनीलपयोदरा
जीदूरंपुरःक्षिप्ततडिल्लतेव ३९ ततोगणैःशूलभृतःपुरोगैरुदीरितोमंगलतूर्यघोषः विमानशृंगा
ण्यवगाहमानः शशंससेवावसरंसुरेभ्यः ४० उपाददेतस्यसहस्ररश्मिस्त्वष्टानवंनिर्मितमातपत्रं
सतद्दुकूलादविदूरमौलिर्बभौवहन्गांगमिवप्रवाहं ४१ मूर्त्तेचगंगायमुनेतदानीं सचामरेदेवमसेवि

६

कुमार०

कर्णावसक्तामलदंतपत्रं मेना तदीयं मुखमुन्नमय्य २३ उमास्तनोद्भेदमनुप्रवृद्धो मनोरथो यः प्रथमो बभूव
तमेव मेना दुहितुः कथंचिद्विवाहदीक्षातिलकं चकार २४ बबंध चास्राकुलदृष्टिरस्याः स्थानांतरे 31
कल्पितसंनिवेशं धात्र्यंगुलीभिः प्रतिसार्यमाणमूर्णामयं कौतुकहस्तसूत्रं २५ क्षीरोदवेलेव सफेन
पुंजा पर्याप्तचंद्रेव शरत्त्रियामा नवं नवक्षौमनिवासिनी सा भूयो बभौ दर्पणमाददाना २६ तामर्चिताभ्यः
कुलदेवताभ्यः कुलप्रतिष्ठां प्रणमय्य माता अकारयत्कारयितव्यदक्षा क्रमेण पादग्रहणं सतीनां २७ अ
खंडितं प्रेम लभस्व पत्युः सा तथ्यमेवाभिहिता सतीभिः तया तु तस्यार्धशरीरलाभात्पश्चात्कृताः स्निग्धजना
शिषोपि २८ इच्छाविभूत्योरनुरूपमद्रिस्तस्याः कृती कृत्यमशेषयित्वा सभ्यः सभायां सुहृदास्थितायां तस्थौ वृषां
कागमनप्रतीक्षः २९ तावद्वरस्यापि कुबेरशैले तत्पूर्वपाणिग्रहणानुरूपं प्रसाधनं मातृभिरादृता
भिर्न्यस्तं पुरस्तात्पुरशासनस्य ३० तद्गौरवान्मंगलमंडनश्रीः सा पस्पृशे केवलमीश्वरेण स एव वेषः परि
णेतुरिष्टं भावांतरं तस्य विभोः प्रपेदे ३१ बभूव भस्मैव सितांगरागः कपालमेवामलशेखरश्रीः उपांतभागे
षु च रोचनांको गजाजिनस्यैव दुकूलभावः ३२ शंखांतरद्योति विलोचनं यदंतर्निविष्टामलपिंगतारं ॥

राम

नेमन्निकित्तोहि नार्यः १३ धूपोष्मणात्याजितमार्द्रभावं केशांतमंतःकुसुमं तदीयं पर्याक्षिपत्काचिदुदार
बंधं दूर्वावता पांडुमधूकदाम्ना १४ आसक्तमुक्तागुरुचक्रुरस्या गोरोचनापत्रविभक्तमंगं साचक्रवाकां
कितसैकतायास्त्रिस्रोतसः कांतिमतीत्यतस्थौ १५ लीनद्विरेफं परिभूय पद्मं समेघलेखं शशिनश्च
बिंबं तदाननश्रीरलकैः प्रसिद्धैश्चिच्छेद सादृश्यकथाप्रसंगं १६ कर्णार्पितो लोध्रकषायरूक्षे गोरोच
नाभंगनितांतगौरे तस्याः कपोले परभागलाभाद्बबंध चक्षूंषि यवप्ररोहः १७ लेखाविभक्तश्च विभक्त
गात्र्याः किंचिन्मधूच्छिष्टविमृष्टरागः कामप्यभिख्यां स्फुरितैरपुष्यदासन्नलावण्यफलोधरोष्ठः १८ पत्युः
शिरश्चंद्रकलामनेन स्पृशेति सख्यापरिहासपूर्वं सा रंजयित्वा चरणौ कृताशीर्माल्येन तां निर्वचनं जघा
न १९ तस्याः सुजातोत्पलपत्रकांते प्रसाधिकाभिर्नयने निरीक्ष्य न चक्षुषोः कांतिविशेषबुद्ध्या कालांज
नं मंगलमित्युपात्तं २० सा संभवद्भिः कुसुमैर्लतेव ज्योतिर्भिरुद्यद्भिरिव त्रियामा सरिद्विहंगैरिव लीयमा
नैरावध्यमानाभरणा चकासे २१ आत्मानमालोक्य च शोभमानमादर्शबिंबे स्तिमितायताक्षी हरोपयाने त्व
रिता बभूव स्त्रीणां प्रियालोकफलो हि वेषः २२ अथांगुलिभ्यां हरितालमार्द्रं मांगल्यमादाय मनःशिलां च

कुंजि०

घुदीरिताशीः सासं इत्ता मंडनमन्वभुंक्त संबंधिभिन्नोपि गिरेः कुलस्य स्नेहस्तदेकायतनं जगाम ५ सा
मैत्रे मुहूर्ते शशलांछनेन योगं गतासूत्तरफाल्गुनीषु तस्याः शरीरे प्रतिकर्म चक्रुर्बंधुस्त्रियो याः प
तिपुत्रवत्यः सा गौरसिद्धार्थनिवेशवद्भिर्दूर्वाप्रवालैः प्रतिभिन्नरागं निर्धौतकौशेयमुपात्तवाणं निर्नाभि कौशेयं
मभ्यंगनेपथ्यमलं चकार ७ बभौ च संपर्कमुपेत्य बाला नवेन दीक्षाविधिसायकेन करेण भानोर्बहुला
वसाने संधुक्ष्यमाणेव शशांकलेखा ८ तां लोध्रकल्केन हृतांगतैलामाश्यानकालेयकृतांगरागां वा
सोवसानामभिषेकयोग्यं नार्यश्चतुष्काभिमुखीं व्यनैषुः ९ विन्यस्तवैडूर्यशिलातलेस्मिन्नाविद्धमु
क्ताफलभक्तिचित्रे आवर्जिताष्टापदकुंभतोयैः सतूर्यमेनां स्नपयांबभूवुः १० सा मंगलस्नानविशुद्ध
गात्री गृहीतपत्युद्गमनीयवस्त्रा निर्वृत्तपर्जन्यजलाभिषेका प्रफुल्लकाशा वसुधेव रेजे ११ तस्मा
त्प्रदेशाच्च वितानवंतं युक्तं मणिस्तंभचतुष्टयेन पतिव्रताभिः परिगृह्य निन्ये कॢप्तासनं कौतुकवेदिम
ध्यं १२ तां प्राङ्मुखीं तत्र निवेश्य तन्वीं क्षणं व्यलंबंत पुरो निषण्णाः भूतार्थशोभाह्रियमाणनेत्राः प्रसाध

तांप्राणनादरघृष्यसमजांवृनदवत्तंसकां अंकमारोपयामासलज्जमानामरुंधती ९१ तन्मातरंचाश्रुमुखीं
दुहितुःस्नेहविक्लवां वरस्यानन्यपर्वस्योविशोकामकरोद्गुणैः ९२ वैवाहिकींतिथिंपृष्टास्तत्क्षणंहरबंधुना
रमा तेत्र्यहादूर्द्धमाख्यायचेलुश्चीरपरिग्रहाः ९३ तेहिमालयमामंत्र्यपुनःप्रेक्ष्यचशूलिनं सिद्धंचास्मैनिवेद्यार्थंतद्वि
सृष्टाःखमुद्ययुः ९४ पशुपतिरपितान्यहानिकृच्छ्रादगमयदद्रिसुतासमागमोत्कः कमपरमवशंनवि
प्रकुर्युर्विभुमपितंयदमीस्पृशंतिभावाः ९५ इतिश्रीकुमारसंभवेमहाकाव्येकालिदासकृतौगौरीवि
वाहनिश्चयोनामषष्ठःसर्गः ६ अथौषधीनामधिपस्यवृद्धौतिथौचजामित्रगुणान्वितायां समेतबंधु
र्हिमवान्सुतायाविवाहदीक्षाविधिमन्वतिष्ठत् १ वैवाहिकैःकौतुकसंविधानैर्गृहेव्यग्रपुरंध्रिवर्गं आ गृहे
सीत्पुरंसानुमतोनुरागादंतःपुरंचैककुलोपमेयं २ संतानकाकीर्णमहापथंतच्चीनांशुकैःकल्पित
केतुमालं भासोज्वलत्कांचनतोरणानांस्थानांतरंस्वर्गमिवाबभासे ३ एकैवसत्यामपिपुत्रपंक्तौचि
रस्यदृष्टेवमृतोत्थितेव' उपोढपाणिग्रहणेतिपित्रोरुमाविशेषोच्छ्वसितंबभूव ४ अंकाद्ययावंक

कुमार

चिन्वंति देहाभ्यंतरवर्त्तिनं अनावृत्तिभयं यस्य पदमाहुर्मनीषिणः ७७ स ते दुहितरं साक्षात्साक्षी विश्वस्य
कर्मणः वृणुते वरदः शंभुरस्मत्संक्रामितैः पदैः ७८ कालपदं तमर्थमिव भारत्या सुतया योक्तुमर्हसि अशोच्या
हि पितुः कन्या सद्भर्त्रे प्रतिपादिता ७९ यावंत्येतानि भूतानि स्थावराणि च मातरं कल्पयंत्वेनामीशो हि जगतां पि
ता ८० प्रणम्य शितिकंठाय विबुधास्तदनंतरं चरणौ रंजयंत्वस्याश्चूडामणिमरीचिभिः ८१ उमा वधूर्भवान्दाता
याचितार इमे वयं वरः शंभुरलं ह्येष त्वत्कुलोद्भूतये विधिः ८२ अस्तोतुः स्तूयमानस्य वंद्यस्यानन्यवंदितः सुता
संबंधविधिना भव विश्वगुरोर्गुरुः ८३ एवंवादिनि देवर्षौ पार्श्वे पितुरधोमुखी लीलाकमलपत्राणि गणया
मास पार्वती ८४ [illegible] शैलः संपूर्णकामोपि मेनामुखमुदैक्षत प्रायेण गृहिणीनेत्राः कन्यार्थेषु कुटुंबिनः
८५ मेनापि मेने तत्सर्वं पत्युः कार्यमभीप्सितं भवंत्यव्यभिचारिण्यः पत्युरिष्टे पतिव्रताः ८६ इदमेवोत्तरं
न्याय्यमिति बुद्ध्या विमृश्य सः आददे वचसामंते मंगलालंकृतां सुतां ८७ एहि सर्वा[illegible] वत्से भिक्षा त्वं परिकल्पि
ता अर्थिनो मुनयः प्राप्तं गृहमेधिफलं मया ८८ एतावदुक्त्वा तनयामृषीनाह महीधरः इयं नमति वः सर्वान्
त्रिलोचनवधूरिति ८९ ईप्सितार्थक्रियोदारं तेभिनंद्य गिरेर्वचः आशीर्भिरेधयामासुः पुरःपाकाभिरंबिकां

राम

ध्येयं कुलजीवितं ब्रूतये नात्र वः कार्यमनास्था बाह्यवस्तुषु ६३ इत्युक्तवान्तमेवार्थं दरीमुखविसर्पिणा द्विरिव 36
न३ प्रतिशब्देन व्याजहार हिमालयः अथांगिरसमग्र्यमुदाहरणवस्तुषु ऋषयः प्रेरयामासुः प्रत्युवाच स भूधरं
६५ उपपन्नमिदं सर्वमतः परमपि त्वयि मनसः शिखराणां च सदृशी ते समुन्नतिः ६६ स्थाने त्वां स्थावरात्मा
नं विष्णुमाहुस्तथा हि ते चराचराणां भूतानां कुक्षिराधारतां गता ६७ गामधास्यत्कथं नागो मृणालमृदुभिः फ
णैः आरसातलमूलात्त्वमवालम्बिष्यथा न चेत् ६८ अच्छिन्नामलसंतानाः समुद्रोर्म्यनिवारिताः पुनंति लो
कान्पुण्यत्वात्कीर्तयः सरितश्च ते ६९ यथैव श्लाघ्यते गंगा पादेन परमेष्ठिनः प्रभवेण द्वितीयेन तथैवोच्छि
रसा त्वया ७० तिर्यगूर्ध्वमधस्ताच्च व्यापको महिमा हरेः त्रिविक्रमोद्यतस्यासीत्स तु स्वाभाविकस्तव ७१ यज्ञभा
गभुजां मध्ये पदमातस्थुषा त्वया उच्चैर्हिरण्मयं शृंगं सुमेरोर्वितथीकृतं ७२ काठिन्यं स्थावरे काये भवता सर्व
मर्पितं इदं तु ते भक्तिनम्रं सतामाराध्यं वपुः ७३ तदागमनकार्यं नः शृणु कार्यं तवैव तत् श्रेयसामुपदेशा
त्तु वयमत्रांशभागिनः ७४ अणिमादिगुणोपेतमस्पृष्टपुरुषांतरं शब्दमीश्वर इत्युच्चैः सार्द्धचंद्रं बिभर्ति यः ७५
कल्पितान्योन्यसामर्थ्यैः पृथ्व्यादिभिरात्मभिः येनेदं ध्रियते विश्वं धुर्यैर्यानमिवाध्वनि ७६ योगिनो यं वि

37

निम्नगैः ४८ गगनादवतीर्णासा यथावृद्धपुरस्सरा तोयांतर्भास्करालीव रेजे मुनिपरंपरा ४९ तानर्घ्यानर्घ्यमादाय
दूरप्रत्युद्ययौ गिरिः नमयन्सारगुरुभिः पादन्यासैर्वसुंधरां ५० धातुताम्राधरः प्रांशुर्देवदारुबृहद्भुजः प्रकृ
त्यैव शिलोरस्कः सुव्यक्तो हिमवानिति ५१ विधिप्रयुक्तसत्कारैः स्वयंमार्गस्य देशकः स तैराक्रमयामास शु
द्धांतं शुद्धकर्मभिः ५२ तत्र वेत्रासनासीनान्कृतासनपरिग्रहः इत्युवाचेश्वरान्वाचं प्रांजलिः पृथिवीधरः ५३
अपमेघोदयं वर्षमदृष्टकुसुमं फलं अतर्कितोपपन्नं वो दर्शनं प्रतिभाति मे ५४ मूढं बुद्धमिवात्मानं हैमीभूतमि
वायसं भूमेर्दिवमिवारूढमन्ये भवदनुग्रहात् ५५ अद्यप्रभृति भूतानामधिगम्योस्मि शुद्धये यदध्यासितमर्ह
द्भिस्तद्धि तीर्थं प्रचक्षते ५६ अवैमि पूतमात्मानं द्वयेनैव द्विजोत्तमाः मूर्ध्नि गंगाप्रवाहेण धौतपादांभसा वः ५७
जंगमं प्रैष्यभावे वः स्थावरं चरणांकितं विभक्तानुग्रहं मन्ये द्विरूपमपि मे वपुः ५८ भवत्संभावनोत्थायपरितो
षाय मूर्छिते अपि व्याप्तदिगंतानि नांगानि प्रभवंति मे ५९ न केवलं दरीसंस्थं भास्वतां दर्शनेन वः अंतर्गतमपा
स्तं मे रजसोपि परं तमः ६० कर्तव्यं वो न पश्यामि स्याच्चेत्किं नोपपद्यते शंके मत्पावनायैव प्रस्थानं भवतामिदम्
६१ तथापि तावत्कस्मिंश्चिदाज्ञां मे दातुमर्हथ विनियोगप्रसादा हि किंकराः प्रभविष्णुषु ६२ एते वयममी दाराः क

स्वनः ३४ ततः परममिस्तुत्वांप्रतस्थे मुनिमंडलं भगवान् पि संप्राप्तः प्रपमोदिष्टमास्पदं ३५ तेप्याकाशमसिंधूपाम 38
मुत्सृत्यपरमर्षयः आसेदुरोषधिप्रस्थं मनसा सत्वरं हसः ३६ अलकामतिवाह्येव वसतिं वसुसंपदां स्वर्गाभिस्य
दवमनं कृत्वेव विनिवेशितं ३७ गंगास्रोतः परिक्षिप्तं वप्रांत ज्वलितौषधि बृहन्मणिशिलाशालं स्वर्गादपि मनो
हरं ३८ जितसिंहभया नागा यत्राश्वा विलयोनयः यक्षाः किंपुरुषाः पौरा योषितो वनदेवताः ३९ शिखराससक्तमेघा
नां व्यज्यंते यत्र वेश्मनां अनुगर्जितसंदिग्धाः करणैर्मुरजस्वनाः ४० यत्र कल्पद्रुमैरेव विलोलविटपांशुकैः गृह
यंत्रपताकाश्रीरपौरादरनिर्मिता ४१ यत्र स्फटिकहर्म्येषु नक्तमापानभूमिषु ज्योतिषां प्रतिबिंबानि प्राप्नुवंत्यु
पहारतां ४२ यत्रौषधिप्रकाशेन नक्तं दर्शितसंचराः अनभिज्ञास्तमिस्राणां दुर्दिनेष्वभिसारिकाः ४३ यौव
नांतं वयो यस्मिन्नंतकः कुसुमायुधात् रतिखेदसमुत्पन्ना निद्रा संज्ञाविपर्ययः ४४ भ्रूभेदिभिः सकंपोष्ठै।
र्ललितांगुलितर्जनैः यत्र कोपैः कृताः स्त्रीणामाप्रसादार्थिनः प्रियाः ४५ संतानकतरुच्छायासुप्तविद्याधरा
व ध्वगं यस्य चोपवनं बाह्यं गंधद्विपमादनं ४६ कुलकं तत्कांतमर्षयोदिव्याः प्रेक्ष्य हैमवतं पुरं स्वर्गाभिसंधि
सुकृतं वंचनामिव मेनिरे ४७ ते सद्मनि गिरेर्वेगादुन्मुखद्वास्थवीक्षिताः अवतेरुर्जटाभारैर्लिखितानल

कुमार० यथा अंभोजं कमलं उद्धतावारणं क्रियते कमलं हृत्वेण आप तपः किं तिमारित्तः यथा एता वन्या क्रेण तपसा महेश्वरं कपं प्राप्य तेदसपः ४

अमुतपसि स्वेदेवत्वर अनुप्रवेश कृत्वा२ पार्वत्याः५ गतेहि महेन्दुमुरवान् अधिकालक्ष्मीकान्त५ अगान्नावद्धः पदमा अस्यतत्व२ क्लिपतत्कालं २ ३९

देन वंचितं तवेप्सितं पभ्रुतुराव लोकिनः करोति त्वंचित्र रमस्य वलु योनवक्रोन्तालीपमरालपक्ष्मणः ५० किं पचित्रं

त्वोर आमपसि गौरि विघत्ते ममापि पूर्वाश्रमसंचितं तपः तदर्धभागेन लभस्व कांक्षितं वरं तमिच्छामि हि साधु वेदितुं

छिवर्त्तितं प्रेरितं अजनं क ५१ इति प्रविश्य अभिहितां द्विजन्मना मनोगतं सान शशाक शंसितुं अथो वयस्यां परिपार्श्ववर्तिनीं विवर्तितांजन

लज्जरहित नेत्रं यत्र वित्ति जननेत्रमैक्षत ५२ सखी तदीया तमुवाच वर्णिनं निबोध साधो तव चेत्कुतूहलं यदर्थमंभोजमिवोष्णवारणं

कृतं तपः साधनमेतया वपुः ५३ इयं महेन्द्रप्रभृतीनधिश्रियश्चतुर्दिगीशानवमत्य मानिनी अरूपहार्यं मदनस्य दमसा ५

तालनजननेत्रं निग्रहात्पिनाकपाणिं पतिमाप्तुमिच्छति ५४ असह्यहुंकारनिवर्तितः पुरा पुरारिमप्राप्तमुखः शिलीमुखः ॥ दुःसहहुंका

कपाभवति४ इमां हृदि व्यायतपातमक्षिणोद्विशीर्णमूर्तेरपि पुष्पधन्विनः ५५ तदा प्रभृत्युन्मदना पितुर्गृहे ललाटिकाचंदनधूसरालका राग्रेणतिथि

कदाचित्४ न जातु बाला लभते स्म निर्वृतिं तुषारसंघातशिलातलेष्वपि ५६ उपात्तवर्णे चरिते पिनाकिनः स वाष्पकंठस्खलितैः पदैरियं अनेकशः किन्नरराजकन्यकाः वनांतसंगीतसखीररोदयत् ५७ त्रिभागशेषासु निशासु च क्षणं निमील्य नेत्रे सहसा व्यबुध्यत क्व नीलकंठ व्रजसीत्यलक्ष्यवागसत्यकंठार्पितबाहुबंधना ५८ यदा बुधैः सर्वगतस्त्वमुच्यसे न वेत्सि भावस्थमिमं कथं जनं इति स्वहस्तालिखितश्च मुग्धया रहस्युपालभ्यत चंद्र

ष्ठः वारित्तइत्य पं६ वाकु२ राम

सो छेनं०

ग्रस्तिः १ तथ प्रवयण लक्षणप्रवृत्तिः २ परघस्यगनर ३ फलं

नामइति संभावनायां २ सौधात् १

वैधम्म लक्षणार्

यन स्वर्वेधसास्मि लोकसौंदर्य मिवो दितं वपुः अन्त्यपैने स्वर्ण्य सुखं वनं वंवयकापः स्यात्किं मलः परं त्व ४२ मलस्सोनि ष्टा

दपि नामदुः सह्यान्मनस्विनीनांधृत्तिपत्तिसी दृशी विचारमार्गप्रहितेन चेतसा न दृश्यते यं च विचित्र एव के नापि वाप

तिप्रार्थितदुर्लभः कथं अहो स्थिर कोपि तवा भिलाषु वाचिराय करों स्तनमंसराः तच्च कशोदरित्वयि ४३ भलं

भ्यशोकालिनवे यमाकृतिर्विमानतां सुभ्र कुतः पितुर्गृहे परा भिशो नत वास्तिकः करं प्रसारये नगरत्नमन्वये रस्नशलाकाये

४४ किमित्यपास्याभरणानि यौवने धृतं त्वयावार्द्धिक शोभि वल्कलं वदप्रदोषे स्फुटचंद्रतारका विभावरी यद्यरुणा प्रकच्छंद्रतारि

कार्यनिवेदित पकल्पते ४५ दिवं यदि प्रार्थयसे वृथा श्रमः पितुः प्रदेशा स्तव देव भूमयः अथोपयंतारमलं समाधिना नरु का। अरुणोदया

निश्वासेन ४ त्नमत्वि ष्यति मृग्यते हि तत् ४६ निवेदितं निश्व सितेन सोष्मणा मनस्तु मे संशयमेव गाहते न दृश्यते प्रा यप्रातः संध्याका

पर्यित तव एव वृत्ते न विष्यति प्रार्थित दुर्लभः कथं अहो स्थिरः कोपि तवेप्सितो युवा चिराय कर्णोत्पल शून्यतां गते लाव५

४७ उपेत्तं पक्कलपत्तविनी जैपः कपोलदेशे कलमाग्रपिंगलाः ४८ मुनिवृत्ते स्त्वामतिमात्र कर्शितां दिवाकरा कत्तयभावंग

लुप्त विभूषणा सदां शशांक लेखा मिव पश्यतो दिवा सचेतसः कस्य मनो न दूयते ४९ अवैमि सौभाग्य म तेप्राप्नू ३

कमलनामाः प्येत शालय शालिप्रसव त्सीता इत्यर्थः २

कुमार.

रागद्वेषरहितेन १ स्थिरबुद्धीनां ३ देहविशेषेषु अपि ऋत्विमा नवस्तु यथा आश्रमद्व २ पर्यायेणोद्धार्य १ अपरि ऋ परि पाठो वा

यं परिश्रमं नाम विनीय च क्षणं उमां स पश्यन्नृजुनैव चक्षुषा प्रचक्रमे वक्तुमनुज्झितक्रमः ३३ अधिक मानपूर्वा क्रिया भवति २ चिरकालात् उज्झितस्त्यक्तो यो

प्रगल्भवाग् ल्भवाग्ज्वलन्निव ब्रह्ममयेन तेजसा विवेश कश्चिज्जटिलस्तपोवनं शरीरबद्धः प्रथमाश्रमो यथा ३१ तमातिथेयी बहुमान अलक्तको यावक रक्तपाटलेन

पूर्वया सपर्यया प्रत्युदियाय पार्वती भवन्ति साम्येपि निविष्टचेतसां वपुर्विशेषेष्वतिगौरवाः क्रियाः ३२ विधिप्रयुक्तां प्रतिगृ

ह्य सत्क्रियार्थं सुलभं समित्कुशं जलान्यपि स्नानविधिक्षमाणि ते अपि स्वशक्त्या तपसि प्रवर्तसे शरीरमाद्यं खलु धर्म

साधनं ३४ अपि त्वदावर्जितवारिसंभृतं प्रवालमासामनुबन्धि वीरुधां चिरोज्झितालक्तकपाटलेन ते तुलां यदा वल्लीनां ४

रोहति दन्तवाससा ३५ अपि प्रसन्नं हरिणेषु ते मनः करस्थदर्भप्रणयापवृत्तये न रूपमित्यव्यभिचारि तद्वचः तथा हि

ते शीलमुदारदर्शने तपस्विनामप्युपदेशतां गतं ३७ विकीर्णसप्तर्षिबलिप्रहासिभिस्तथा न गाङ्गैः सलिलैर्दिवश्च्युतैः आचरणेन

अकलुषैः यथा त्वदीयैश्चरितैरनाविलैर्महीधरः पावित एष सान्वयः ३८ अनेन धर्मः सविशेषमद्य मे त्रिवर्गसारः प्रतिभा

ति भामिनि त्वया मनोनिर्विषयार्थकामया यदेक एव प्रतिगृह्य सेव्यते ३९ प्रयुक्तसत्कारविशेषमात्मना न मां प कृतपर जाति

रं संप्रतिपत्तुमर्हसि यतः सतां संनतगात्रि संगतं मनीषिभिः साप्तपदीनमुच्यते ४० अतोत्र किंचिद्भवतीं बहुक्ष

न्नतांगि मां द्विजातिभावादुपपन्नचापलः अयं जनः प्रष्टुमनास्तपोधने न चेद्रहस्यं प्रतिवक्तुमर्हसि ४१ कुले प्रसूतिः प्र

पेहरिएग धर्मार्थकामानां सारः धर्मः ४

णयापहारिषु य उत्पलाक्षि प्रचलैर्विलोचनैस्तवाक्षिसादृश्यमिव प्रयुञ्जते ३६ यदुच्यते पार्वति

पत्तु पस्मात् तत्काः ... विकीर्णा विक्षिप्ता ये सप्तर्षिबलिः प्रहासैः उपहारस्तं प्रहसन्ती ति तानि तैः ५

मैत्री सतां सताम् त्रिपदानत्वा ... रामः

करस्थं दर्भं प्रणयेन अपहरन्तीत्येवं शीलास्तेषु करस्थदर्भप्रणयापहारिषु १ ... मित्रभावात् २ सखा सा ... मैत्री पदे पदे २

प्रष्टुं मनो यस्य स प्रष्टुमनाः ... सप्तपदी न स्यादिति ...

कनककमलं हि सोवर्णत्वाच्छुभ्रमलत्वात्सदु ८ निर्मलं हास्यात् प्रसादवासिनी ६ कमलशोभां ४ वृक्षाणां वृत्तिमस्य व्यतिरिक्तं भिन्नं साधनमुपकरणं जीवनोपायो यस्याः एतावत्ता वक्ता
तनोस्त्यापरिपातेन हंडी कृता: ५ णं पत्याशनं भवति तदेवास्य रसत्वात् रूढतिरेवाभवत् ३
कमलत्वा रोपणमिव ८

42

सारमेव च १९ शुचौ चतुर्णां ज्वलतां हविर्भुजां शुचिस्मिता मध्यगता सुमध्यमा विजित्य नेत्रप्रतिघातिनीं प्रभामनन्यदृष्टिः सविता
रमैक्षत २० तथापि तप्तं सवितुर्गभस्तिभिर्मुखं तदीयं कमलश्रियं दधौ अपांगयोः केवलमस्य दीर्घयोः शनैः शनैः श्यामिकया
अप्रार्थितप्राप्तं ३ कृतं पदं २१ अयाचितोपस्थितमंबु केवलं रसात्मकस्योडुपतेश्च रश्मयः बभूव तस्याः किल पारणाविधिर्न वृक्षवृत्तिव्यतिरि — नौफ ४
सूर्यस्य तापिता ४ क्तसाधनं २२ निकामतप्ता विविधेन वह्निना नभश्चरेणेंधनसंभृतेन च तपात्यये वारिभिरुक्षिता नवैर्भुवा सहोष्माण — ग्रीष्मावसाने ४
गृहीतः जलमनु ५ ममुंच दूर्ध्वगं २३ स्थिताः क्षणं पक्ष्मसु ताडिताधराः पयोधरोत्सेधनिपातचूर्णिताः वलीषु तस्याः स्खलिताः प्रपेदिरे — त्रिवलीषु ५
पुष्पमनवां वुद कस्यविंदवः ५ चिरेण नाभिं प्रथमोदबिंदवः २४ शिलाशयां तामनिकेतवासिनीं निनाय सात्यंतहिमोत्करानिलाः सहस्यरात्रीरुदवा — पौषस्य रजनी
सतत्परा परस्परांक्रंदिनि चक्रवाकयोः पुरो वियुक्ते मिथुने कृपावती २६ मुखेन सा पद्मसुगंधिना निशि प्रवेपमा — कंपमानोष्ठ
नाधरपत्रशोभिना तुषारवृष्टिक्षतपद्मसंपदां सरोजसंधानमिवाकरोदपां २७ स्वयं विशीर्णद्रुमपर्णवृत्तिता प — त्वेन शोभमानेन ५
मर्यादा ३ स्तस्याः रा हि काष्ठा तपसस्तया पुनः तदप्यपाकीर्णमतः प्रियंवदां वदंत्यपर्णेति च तां पुराविदः २८ मृणालिकाकोमलमेवमादि — मृणालाकु
भिर्व्रतैः स्वमंगं ग्लपयंत्यहर्निशं तपः शरीरैः कठिनैरुपार्जितं तपस्विनां दूरमधश्चकार सा २९ सुरांबुतद्वीतनजंदकत्वि — रवत्सुकोमलं
कात्कृतं तपः शंभुवशक्रियाक्षमं यथाचिरेण प्रीणयत्पदं स्विताः पतिं न मत्ता सुतमाजिहत्तवे ३० अथाजिनाषाढधरः प्रग
६५ निरंतरास्वंतरवातवृष्टिषु व्यलोकयन्नुन्मिषितैस्तडिन्मयैर्महातपः साक्ष्य इव स्थिताः क्षपाः २५ स्वयमेव विशीर्णानि पतितानि द्रुमाणां पर्णानि
यांपास ७ अत्यर्थं हिमोत्करो हिमाधिक्येनिलो वायुर्यासु ताः अत्यर्थं हिमः शीतलः उत्करानिलो वायुर्यासु ताः ६ तैर्वृत्तिता वृत्तित्वं अपर्णेन स्वापि भक्षितानि यया सा पर्णी — अपर्णा अपर्णा तां ४ जीविका २
अजिनचर्म आषाढो दंडः अप्रपतित दंडस्तोधमति धारयति